

NA ZAMYSLENIE:

„SCIRE LEGES NON HOC EST, VERBA EARUM TENERE, SED VIM AC POTESTATEM.“

**„POZNAŤ ZÁKONY NEZNAMENÁ ROZUMIEŤ ICH SLOVÁM,
ALE ICH VÝZNAMU A SILE (ÚČELU).“**

/ PUBLIUS IUVENTIUS CELSUS /

Rozvoj občianskeho združenia Učená právnická spoločnosť, ako aj vydávanie tohto časopisu, sú možné aj vďaka nezištnej pomoci a dobrovoľným príspevkom jeho členov, priateľov a priaznivcov.

OBSAH

MAGISTER OFFICIORUM 2/2024

NÚTENÁ PRÁCA LEKÁROV: POHĽAD NA NOVOPRIJATÉ OPATRENIA NA ZABEZPEČENIE DOSTUPNOSTI ÚSTAVNEJ ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI	6
JURAJ PLAZA	
POVINNOSŤ ZÁPISU DO REGISTRA PARTNEROV VEREJNÉHO SEKTORA – APLIKAČNÁ PRAX A VÝKLADOVÉ KOMPLIKÁCIE	13
JÁN IVANČÍK	
PREDPOROZUMENIE K POSLANIU A SPOLOČENSKEJ ZODPOVEDNOSTI PRÁVNÍKOV ... ZA ŽIVOT PODĽA PRAVIDIEL	22
PETER SEPEŠI	
OCHRANA VEREJNÉHO ZÁUJMU PRÁVNÍKMI, ... ALEBO PREČO BY MAL BYŤ PROKURÁTOR HODEN ZVÝŠENEJ POZORNOSTI, ÚCTY AJ OCHRANY ZO STRANY SPOLOČNOSTI ?	26
PETER SEPEŠI	
ÚLOHA PROKURÁTOROV V SPOLOČNOSTI	40
PETER SEPEŠI	
PROJEKT – ÚVOD K PROJEKTU SPOLOČENSKÁ ZODPOVEDNOSŤ PRÁVNÍKOV	45
PROJEKTOVÝ TÍM	

POZNÁMKA:

ZA JAZYKOVÚ STRÁNKU PRÍSPEVKU ZODPOVEDÁ AUTOR. TEXTY, RESP. ICH ČASTI NEBOLI ŠTYLISTICKY UPRAVOVANÉ REDAKCIOU.

NÚTENÁ PRÁCA LEKÁROV: POHĽAD NA NOVOPRIJATÉ OPATRENIA NA ZABEZPEČENIE DOSTUPNOSTI ÚSTAVNEJ ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI

MGR. JURAJ PLAZA

KATEDRA PRACOVNÉHO PRÁVA A PRÁVA SOCIÁLNEHO ZABEZPEČENIA
PRÁVNICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
E-MAIL: JURAJ.PLAZA@FLAW.UNIBA.SK

Kľúčové slová:

nútená práca, zdravotná starostlivosť, mimoriadna situácia, kritická nedostupnosť zdravotnej starostlivosti

ABSTRAKT:

Článok analyzuje novoprijaté legislatívne zmeny, ktoré umožňujú vláde vyhlásiť mimoriadnu situáciu v prípade kritickej nedostupnosti ústavnej zdravotnej starostlivosti. Osobitne sa zameriava na otázku, či táto legislatíva neporušuje záväzky vyplývajúce z medzinárodných dokumentov, ako je Dohovor Medzinárodnej organizácie práce č. 29 o nútenej alebo povinnej práci, Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, a ústavné práva občanov Slovenskej republiky. Článok skúma pojmové a právne vymedzenie nútenej práce, jej výnimky, a aplikuje ich na aktuálny právny rámec, pričom upozorňuje na nejasnosti a riziká potenciálneho zneužitia zákona. Poukazuje na existenciu menej reštriktívnych opatrení na riešenie nedostatku lekárov a zdôrazňuje potrebu testu proporcionality pri zásahoch do základných práv. Autori dospievajú k záveru, že legislatíva je za určitých okolností (nie za aktuálnych) súladná s ústavou, avšak jej zneužitie na obmedzenie práv pracovníkov je neprípustné. V čase písania článku začal nový legislatívny proces s cieľom vypustiť celú právnu úpravu prijatú v decembri 2024.

ZOZNAM PRÁVNÝCH PREDPISOV, KTORÝCH SA PRÍSPEVOK TÝKA:

Dohovor Medzinárodnej organizácie práce č. 29 o nútenej alebo povinnej práci z roku 1930, Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o zrušení nútenej práce č. 105 z roku 1957, Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, čl. 12 ods.4, čl. 37 ods. 4 a čl. 51 Ústavy Slovenskej republiky, § 3 a § 3b zákona č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva, § 29 zákona č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

ÚVOD

Podľa posledných dát Medzinárodnej organizácie práce viac ako 27 miliónov ľudí vykonáva nútenú prácu v akýkoľvek deň v roku. V prepočte sa jedná o 3,5 osoby v nútenej práci na každých tisíc ľudí vo svete.¹ K tomuto počtu sa na prelome rokov 2024 a 2025 mohlo pripojiť niekoľko tisíc lekárov zo Slovenska.² Keď ku koncu roka 2024 začalo značné množstvo lekárov podávať výpovede a hrozil

1) International Labour Organization (ILO), Walk Free, and International Organization for Migration (IOM). Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage. [online]. Geneva, 2022. [cit. 2024-12-27]. Dostupné na: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40ed_norm/%40ipecc/documents/publication/wcms_854733.pdf

2) Na Slovensku bolo v roku 2022 dokopy 20 713 lekárov a zubárov. Z toho okolo 10 200 lekárov v nemocniciach a špecializovaných nemocniciach. K tomu pozri údaje Štatistického úradu Slovenskej republiky [online]. [cit. 2024-12-27]. Dostupné na: [https://statdat.statistics.sk/cognosext/cgibin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=storeId\(%22i8A09BB42AD4947CA8DBD55FC6212D0AA%22\)&ui.name=Pracovné%20miesta%2C%20postele%2](https://statdat.statistics.sk/cognosext/cgibin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=storeId(%22i8A09BB42AD4947CA8DBD55FC6212D0AA%22)&ui.name=Pracovné%20miesta%2C%20postele%2)

kolaps zdravotníctva, vláda Slovenskej republiky pristúpila k radikálnemu riešeniu formou legislatívnych zmien.³ Zákom č. 363/2024 Z. z. ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti s niektorými opatreniami na zabezpečenie dostupnosti ústavnej zdravotnej starostlivosti došlo k novelizácii viacerých právnych predpisov. Do zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon boli vložené nové trestné činy spojené s nesplnením povinností za mimoriadnej situácie.⁴ Okrem toho došlo k sprísneniu režimu posudzovania dočasnej pracovnej neschopnosti lekárov a iných zdravotníckych pracovníkov. Najzásadnejšou zmenou je nová úprava kritickej nedostupnosti ústavnej zdravotnej starostlivosti ako predpokladu pre vyhlásenie mimoriadnej situácie. Na problematiku mimoriadnej situácie a možných korelácií s porušením zákazu nútenej práce sa zameriame v tomto článku. Na konci roka 2024 už bolo jasné, že sa krízový scenár nenaplnil a v čase písania tohto článku sa odborová organizácia Lekárske odborové združenie dohodla s ministrom zdravotníctva na spoločnom postupe. Legislatíva je v čase písania článku ešte stále v platnosti, no Ministerstvo zdravotníctva spustilo legislatívny proces (skrátene), v ktorom podľa predloženého materiálu chcú vypustiť celú prijatú právnu úpravu.⁵ Tento článok nemá za cieľ rozoberať politické procesy ani spôsoby ako udržať lekárov na Slovensku, ale pozrieť sa na súlad legislatívy s medzinárodnými dohovormi, ktorými je Slovenská republika viazaná.

NÚTENÁ A POVINNÁ PRÁCA

Podľa Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce (ďalej len „MOP“) č. 29 o nútenej alebo povinnej práci (ďalej len „Dohovor o nútenej práci“) je nútená alebo povinná práca definovaná ako každá práca alebo služba, ktorá sa od ktorejkoľvek osoby vymáha pod hrozbou akéhokoľvek trestu a na ktorú sa táto osoba neponúkla dobrovoľne.⁶ Pokiaľ by sme skončili pri tomto konštatovaní, akýkoľvek spôsob vynucujúci prácu by bol v rozpore s Dohovorom o nútenej práci. Dohovor samotný upravuje aj výnimky.

Negatívne vymedzenie v čl. 2 ods. 2 písm. d) upravuje, že za nútenú prácu sa nepovažuje akákoľvek práca alebo služba požadovaná v prípade núdze. Pojem núdza je ďalej bližšie špecifikovaný a znamená to skutočnosť ako vojna, katastrofa alebo hroziaca katastrofa. Pod katastrofou sa chápe požiar, povodeň, hlad, zemetrasenie, násilná epidémia alebo epizootické choroby, invázia zvierat, ..., a vo všeobecnosti každá okolnosť, ktorá by ohrozila existenciu alebo blaho celku alebo časti obyvateľstva.⁷

Zákaz nútenej práce obsahuje aj Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“). Mimo iných situácií sa za nútenú prácu podľa Dohovoru nepovažuje služba vyžadovaná v prípade núdze alebo pohromy ohrozujúcej život alebo blaho spoločnosti.⁸

Podľa Európskeho súdu pre ľudské práva je nútená práca činnosť vykonávaná proti vôli osoby, ktorá by bola nespravodlivá či vynútená a neodvratná. Povinná práca predpokladá fyzické alebo psychické

0v%20zdravotníckych%20zariadeniach%2C%20lekárne%20%5Bzd1004rs%5D&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.head= r=false&ui.backURL=%2Fcgnoext%2Fcps4%2Fportlets%2Fcommon%2Fclose.html&run.outputLocale=sk

3) TASR. LOZ: Lekári zatiaľ svoje výpovede nestiahli, naďalej podpisujú dodatky. [online]. [cit. 2024-12-28]. Dostupné na:

https://www.teraz.sk/slovensko/loz-lekari-zatial-svoje-vypovede-nes/845781-clanok.html?utm_source=teraz&utm_medium=organic&utm_campaign=click&utm_content=%253Bslovensk

4) Nové trestné činy zavedené novelou sú: § 290c Porušovanie povinností za mimoriadnej situácie a § 290d Vyhybanie sa výkonu povinností za mimoriadnej situácie.

5) LOZ. Tlačová správa: Lekárske odborové združenie uzavrelo s vládou SR zmluvu o nastolení sociálneho zmiernu v zdravotníctve. a Úrad vlády Slovenskej republiky. [online]. [cit. 2024-12-28]. Dostupné na: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/30339/1>

6) Čl. 2 ods. 1 Dohovoru č. 29 o nútenej alebo povinnej práci

7) Článok 2 ods. 2 negatívne vymedzuje nútenú prácu. Mimo uvedené udalosti tam spadajú aj okolnosti ako povinná vojenská služba, trest povinnej práce či menšie obecné služby.

8) Článok 4 ods. 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd

donútenie.⁹ Absencia súhlasu fyzickej osoby však nezohráva rozhodujúci význam, signifikantnejšou ostáva nutnosť naplniť dve kumulatívne podmienky a síce nedobrovoľný výkon práce a vykonávanie takejto práce by muselo byť nespravodlivé alebo pod nátlakom alebo že sama práca alebo služba by predstavovala utrpenie, ktorému sa možno vyhnúť, ak by jeho splnenie znamenalo zbytočnú tvrdosť.¹⁰

Nútenú prácu zakazuje aj Ústava v čl. 18. Podobne ako v Dohovore o nútenej práci sa za nútenú prácu nepovažuje služba vyžadovaná na základe zákona v prípade živelných pohrôm, nehôd alebo iného nebezpečenstva, ktoré ohrozuje životy, zdravie alebo značné majetkové hodnoty ako aj konanie uložené zákonom na ochranu života, zdravia alebo práv iných.¹¹

Zatiaľ čo nariadovanie povinnej práce lekárom počas pandémie COVID-19 zväčša spadalo pod negatívne vymedzenie povinnej práce (a teda za povinnú prácu podľa dohovoru sa nepovažovalo), nariadovanie povinnej práce v aktuálnej situácii by sme mohli subsumovať len pod všeobecnú textáciu okolnosti, ktorá by ohrozila existenciu alebo blaho časti alebo celku obyvateľstva. Otázkou teda je, či je takáto subsumpcia možná.¹²

DEFINÍCIA KRITICKEJ NEDOSTUPNOSTI ÚSTAVNEJ ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI

Novelou zákona č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva (ďalej len „zákon o civilnej ochrane obyvateľstva“) sa do normatívneho textu dostala legálna definícia kritickej nedostupnosti ústavnej zdravotnej starostlivosti.¹³ Ide o „*mimoriadnu udalosť vyvolanú prírodnými, prevádzkovými, sociálnymi alebo inými faktormi, ktorá predstavuje hrozbu alebo stav závažného narušenia poskytovania ústavnej zdravotnej starostlivosti v nemocnici, pri ktorom poskytovatelia ústavnej zdravotnej starostlivosti nie sú schopní zabezpečiť poskytovanie zdravotnej starostlivosti v rozsahu, kvalite alebo čase nevyhnutnom na ochranu života a zdravia alebo predchádzať závažnému poškodeniu zdravia.*“.¹⁴ Kritická nedostupnosť ústavnej zdravotnej starostlivosti sa stala mimoriadnou situáciou popri živelných pohromách, havárii, katastrofe, teroristickom útoku a ostatných.¹⁵

Slovensko má dlhodobý problém s nedostatkom lekárov.¹⁶ Roky neriešená situácia vyústila do situácie, kedy reálne mohol hroziť kolaps zdravotníctva. Nároky na poskytovanie zdravotnej starostlivosti sa však stále zvyšujú.¹⁷ Akceptovať premisu, že kedykoľvek sa signifikantná časť

9) V rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Van Der Mussele sa súd zaoberal aj otázkou či dobrovoľné zapísanie do komory advokátov spojené so súhlasom s pro bono službami v určitých veciach automaticky vylučuje existenciu povinnej práce. Dospel k záveru, že takýto súhlas nie je dostatočný na vylúčenie existencie povinnej práce.

10) BARANCOVÁ, Helena. Čl. 1 [Zákaz diskriminácie]. In: BARANCOVÁ, Helena a kol. Zákoník práce. 3. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2022, s. 5–6, marg. č. 2.

11) Článok 18 ods. 2 písm. c) a d) Ústavy

12) Zameriavame sa najmä na posúdenie súladu s Dohovorom o nútenej práci, no podobné argumenty sú aplikovateľné aj na vyššie zmienené právne predpisy.

13) Novela v tejto vete označuje zákon č. 363/2024 Z. z. ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti s niektorými opatreniami na zabezpečenie dostupnosti ústavnej zdravotnej starostlivosti

14) § 3 ods. 2 písm. e) zákona o civilnej ochrane obyvateľstva

15) § 3 ods. 2 zákona o civilnej ochrane obyvateľstva. Okrem vymenovaných sa za mimoriadnu udalosť považuje aj ohrozenie verejného zdravia II. stupňa, smogová situácia, narušenie dodávok tepla, nežiaduci výskyt medveďa hnedého a hromadný prílev cudzincov na územie Slovenskej republiky.

16) The Economist Intelligence Unit. One-click report: Slovakia. June 22nd 2024.

17) NOVÁKOVÁ, Mária. Ochrana zdravotníckych pracovníkov štandardné diagnostické a terapeutické postupy. In: Pracovnoprávne spory, Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2020. Bratislava, 2020. [online]. [cit. 2024-12-28]. Dostupné na:

https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/BPF/2020/ZBORNI_K_BPF_PRACKO_2020_-final.pdf

pracovníkov určitého povolania rozhodne pre skončenie pracovného pomeru alebo využitie ústavného práva na štrajk, môže vláda vyhlásením mimoriadnej situácie ich *de facto* prinútiť pokračovať v práci, nie je udržateľné.

Navyše, z definície mimoriadnej situácie vyplýva, že sa jedná o obdobie ohrozenia alebo pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti na život, zdravie alebo majetok. Počas mimoriadnej situácie sa majú vykonávať opatrenia na znižovanie rizík ohrozenia alebo činnosti nevyhnutné na zamedzenie šírenia a pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti.¹⁸ Zákon obmedzuje trvanie mimoriadnej situácie na 60 dní s možnosťou jednorazového predĺženia o ďalších 60 dní.¹⁹ Podľa informácií prezentovaných ministrom zdravotníctva sa predpokladaná nevyhnutnosť vyhlásenia mimoriadnej situácie týkala 12 okresov.²⁰ Kritický nedostatok lekárov sa dá riešiť len náborom nových lekárov, keďže čerství absolventi nie sú schopní naplno zastúpiť praktizujúcich lekárov. Títo lekári musia mať navyše rovnakú expertízu ako tí, ktorí podali výpoveď. V prípadoch, keď podávali výpovede celé oddelenia by teda vláda, resp. poskytovatelia zdravotnej starostlivosti museli nájsť za obdobie približne 4 mesiacov stovky nových lekárov. Domácich lekárov je už teraz nedostatok, vláda by preto musela hľadať v zahraničí. Za časové obdobie 4 mesiacov by takáto úloha bola s veľkou pravdepodobnosťou nerealizovateľná. Prijatá legislatíva teda ani len teoreticky nemá možnosť slúžiť na znižovanie rizík ohrozenia a po vypršaní času by situácia bola rovnaká ako keby sa mimoriadna situácia nevyhlásila, len by k nej došlo o 4 mesiace neskôr. Takto nastavený precedens môže byť v budúcnosti zneužitý na obmedzenie práv a slobôd aj v iných oblastiach, nielen v zdravotníctve (napríklad v školstve).

Do úvahy prichádza núdzové transformovanie zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti na jedno oddelenie pre dlhodobu chorých a zrušenie všetkých ostatných lôžkových oddelení. Hoci to je možné, malo by to za následok, že takáto nemocnica už sama „nevychová“ žiadneho všeobecného lekára, pediatra, chirurga, internistu, anesteziológa či gynekológa-pôrodníka.²¹ Pridružený negatívny vplyv by to teda malo nielen na kvalitu poskytovanej zdravotnej starostlivosti, ale aj na výchovu ďalších lekárov.

Ešte problematickejšim je nejasný výklad pojmov použitých v definícii kritickej nedostupnosti ústavnej zdravotnej starostlivosti. Zákonodarcu uvádza, že mimoriadna udalosť môže byť vyvolaná „prevádzkovými, sociálnymi alebo inými dôvodmi.“ V prvom rade je potrebné podotknúť, že sa jedná o vágne a právne neurčité pojmy, používanie ktorých vyvoláva otázky ústavnosti zákona. Podľa nášho názoru sú pojmy príliš široké. Mimoriadna situácia nemôže byť vyhlasovaná v akýchkoľvek situáciách. Vláda nemôže svojvoľne vyhlasovať mimoriadnu situáciu v prípadoch, keď lekári využívajú svoje práva (skončenie pracovného pomeru, štrajk, prejavenie nespokojnosti s pracovnými podmienkami a podobne). Aktuálna textácia nielenže poskytuje vláde možnosť efektívne zabrániť lekárom v prejave ich nesúhlasu, ale poskytuje neprimerane široký priestor na svojvoľu exekutívy. Podľa zákona o civilnej ochrane obyvateľstva vláda vyhlasuje mimoriadnu situáciu, efektívne súdne preskúmanie tohto rozhodnutia je však otázne.²²

18) § 3 ods. 1 zákona o civilnej ochrane obyvateľstva

19) § 3b ods. 5 zákona o civilnej ochrane obyvateľstva

20) TV JOJ. Slovenská vláda chce nespokojných lekárov prinútiť pracovať pod hrozbou väzenia. [online]. [cit. 2024-12-27]. Dostupné na: <https://www.noviny.sk/politika/999974-mimoriadnou-situaciou-ma-byt-nedostupnost-zdravotnej-starostlivosti>

21) FREEL, Lenka. Zamestnávanie zdravotníckych pracovníkov. 1. vyd. – Bratislava: Univerzita Komenského, Právnická fakulta, 2020., 99 s.

22) Ústava v čl. 129 ods. 6 upravuje kompetenciu Ústavného súdu preskúmať rozhodnutie o vyhlásení výnimočného alebo núdzového stavu a nadväzujúce rozhodnutia podľa ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu). Otázkou ostáva či by Ústavný súd nemal mať kompetenciu preskúmať aj vyhlásenie mimoriadnej situácie.

Vyhlásenie mimoriadnej situácie znamená obmedzenie základných práv, ktoré musí byť podrobené testu proporcionality. Obmedzenie musí zo zásady byť len na nevyhnutnú dobu a v nevyhnutnej miere.

Navyše, existuje viacero alternatív, ktorými by sa dala vyriešiť vzniknutá situácia. Jednou je zvýšenie finančných stimulov pre lekárov. Napríklad by mohli byť poskytnuté finančné alebo nefinančné benefity lekárom, ktorí sú ochotní pracovať nadčas. Rovnako by bolo možné zabezpečiť zdravotníkov zo zahraničia na preklenutie situácie s nedostatkom lekárov. Podobná situácia už nastala napríklad v roku 2011, keď na Slovensku vypomáhali vojenský lekári z Českej republiky.²³ Ďalej by sa dalo situácii predísť aj lepším plánovaním a manažmentom zdrojov.

Doktori v značnom počte emigrujú do západnej Európy za lepšími pracovnými podmienkami.²⁴ V spoločenskom kontexte prijatej legislatívy existujú za podmienok dlhodobého zanedbávania zdravotníctva v zásade len dve možnosti: podvoliť sa požiadavkám lekárov alebo ich pod hrozbou trestu cez legislatívne operácie vyhlásovania mimoriadnej situácie prinútiť pracovať. Nič však nezaručuje to, že po skončení mimoriadnej situácie lekári neodídu do zahraničia, kde ich do práce pod hrozbou väzenia nikto nebude nútiť chodiť.²⁵ Navyše, trestné právo má byť prostriedkom *ultima ratio*. Trest väzenia má byť v čase propagovania restoratívnej justície najultimátnejšie aplikovaným trestom spomedzi všetkých.²⁶ V minulosti pertraktované sankcie pre čerstvých absolventov lekárske fakúlt pri odchode do zahraničia takisto vyvolávajú otázky legálnosti a súladu takejto právnej úpravy s právom Európskej únie, nehovoriac o neriešení príčin/ problému, ale následku.

Hoci nedostupnosť ústavnej zdravotnej starostlivosti je jednoznačne možné označiť ako okolnosť, ktorá by ohrozila existenciu alebo blaho časti obyvateľstva, v kontexte slovenských reálií ňou aktuálna situácia nie je.²⁷ Existujú alternatívne riešenia, ktoré by mali byť prioritne aplikované. Navyše, situácia je následok dlhoročnej ignorancie nevyhovujúcich podmienok.

Záverom uvádzame, že legislatíva môže byť považovaná za súladnú s dohovormi v časoch skutočnej mimoriadnej situácie (napr. epidémia, živelná pohroma a pod.). Zneužívanie legislatívy na demonštrovanie sily však nemôže požívať ústavnú ochranu. Narušenie práv jednotlivcov takýmto spôsobom je zásadným zásahom do slobôd. Vyššie uvedené argumenty podporuje aj fakt, že Ministerstvo zdravotníctva v čase písania článku v skrátenom legislatívnom konaní predkladá návrh zákona, ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti s nastolením sociálneho zmieru v zdravotníctve (tzv. lex zmluva s LOZ). Novou právnou úpravou dôjde k vypusteniu v decembri prijaté ustanovenia vrátane problematickej definície kritickej nedostupnosti ústavnej zdravotnej starostlivosti a možnosti vyhlásiť mimoriadnu situáciu v týchto prípadoch. Rovnako podľa návrhu dôjde aj k vypusteniu novozavedených trestných činov z Trestného zákona.²⁸ Ďalej sa ruší aj právna úprava, podľa ktorej v čase mimoriadnej situácie malo dôjsť k určeniu vybraného lekára v rámci okresu, ktorý bol jediný oprávnený na posudzovanie práceneschopnosti zdravotníckych pracovníkov.

23) Ministerstvo obrany Slovenskej republiky. Českí vojenský zdravotníci pomáhajú slovenským pacientom. [online]. [cit. 2024-12-27]. Dostupné na: <https://www.mosr.sk/ceski-vojenski-zdravotnici-pomahaju-slovenskym-pacientom/>

24) The Economist Intelligence Unit. Healthcare: Slovakia. October 27th 2023.

25) STVR. Mladí lekári odchádzajú do zahraničia, prekáža im stav zdravotníctva: Ministerstvo tvrdí, že sa snaží podmienky zlepšovať. [online]. [cit. 2025-1-9]. Dostupné na: <https://spravy.rtvs.sk/2025/01/mladi-lekari-odchadzaju-do-zahranicia-najma-pre-stav-zdravotnictva-ministerstvo-tvrdi-ze-sa-snazi-podmienky-zlepsovat/>

26) Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky. RESTORATÍVNA JUSTÍCIA: Náprava páchatela na prvom mieste. [online]. [cit. 2024-12-27]. Dostupné na: <https://www.justice.gov.sk/aktualne-temy/restorativna-justicia-naprava-pachatela-na-prvom-mieste/>

27) Výnimka zo zákazu nútenej práce podľa Dohovoru o nútenej práci, ktorú sme spomínali vyššie v texte.

28) Ministerstvo zdravotníctva skrátené legislatívne konanie a predloženie zákona odôvodňuje uznesením vlády Slovenskej republiky č. 816 z 20. decembra 2024.

Aj keď autori hodnotia pozitívne upustenie od aplikovania tejto legislatívy, negatívne hodnotia prijímanie častých legislatívnych zmien a prijímanie zákonov, ktoré v prvom rade nemajú miesto v právnom poriadku právneho štátu.

ZÁVER

Otázka existencie nútenej práce lekárov v kontexte novoprijatej legislatívy je nebezpečným legislatívnym precedensom. Hoci zákonodarca argumentuje ochranou verejného zdravia a predchádzaním kolapsu zdravotníckeho systému, takto nastavená právna úprava môže predstavovať vážne riziko pre ochranu základných práv, odchod zdravotníkov do zahraničia a *de facto* ešte väčšiu nedostupnosť ústavnej zdravotnej starostlivosti. Kritická nedostupnosť ústavnej zdravotnej starostlivosti je v zákone definovaná nejasne a otvára priestor na svojvoľné vyhlasovanie mimoriadnej situácie, čo môže viesť k zneužívaniu moci a najmä trestaniu zdravotníckych zamestnancov (pracovnoprávne ako aj trestnoprávne).

Podľa názoru autorov vo svetle medzinárodných a vnútroštátnych právnych noriem, ako sú Dohovor o nútenej práci, Dohovor o zrušení nútenej práce, Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd či Ústava Slovenskej republiky, možno skonštatovať, že novoprijaté opatrenia môžu byť v rozpore s týmito dokumentmi.

Záverom možno konštatovať, že hoci prijatie legislatívy s cieľom predísť ohrozeniu verejného zdravia môže byť za určitých okolností legitímne, v tomto prípade existovali menej reštriktívne alternatívy. Prednosť by mala dostať efektívna personálna politika, stimulácia zdravotníckych pracovníkov a strategické plánovanie, ktoré by zabránili vzniku krízových situácií. Legislatíva tak v súčasnej podobe neobstojí. Slovenská republika by mala prehodnotiť prijaté opatrenia, aby zabezpečila ich súlad s medzinárodnými záväzkami. Podľa nášho názoru by bolo vhodné aby sa prijatou legislatívou zaoberal Ústavný súd a posúdil jej prípadnú (ne)súladosť. Avšak, ak legislatívnym procesom prejde nová právna úprava, ktorá zruší všetky prijaté zmeny, tak diskusia o súlade, resp. nesúlade s ústavou a medzinárodnými dohovormi bude neaktuálna a ostane iba v teoretickej rovine v rámci historického skúmania. Každým pádom ju autori považujú za lepšiu alternatívu ako ponechanie v platnosti a účinnosti.

ZOZNAM PRAMEŇOV:

- BARANCOVÁ, Helena a kol. Zákoník práce. 3. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2022, s. 5–6, marg. č. 2.
- DRGONEC, Ján. Ústava Slovenskej republiky. 2. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2019, s. 816.
- FREEL, Lenka. Zamestnávanie zdravotníckych pracovníkov. 1. vyd. – Bratislava: Univerzita Komenského, Právnická fakulta, 2020., 99 s.
- INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION (ILO), WALK FREE, and INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION (IOM). Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage. Geneva, 2022
- NOVÁKOVÁ, Mária. Ochrana zdravotníckych pracovníkov štandardné diagnostické a terapeutické postup. In: Pracovnoprávne spory, Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2020. Bratislava: Univerzita Komenského, Právnická fakulta, 2020., s. 120-125

POVINNOSŤ ZÁPISU DO REGISTRA PARTNEROV VEREJNÉHO SEKTORA – APLIKAČNÁ PRAX A VÝKLADOVÉ KOMPLIKÁCIE

MGR. JÁN IVANČÍK, PHD.¹

PRÁVNICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KOMENSKÉHO

E-MAIL: JAN.IVANCIK@FLAW.UNIBA.SK

KĽÚČOVÉ SLOVÁ:

register partnerov verejného sektora, RPVS, opakujúce sa plnenie, jednorazové plnenie, zápis do registra

ABSTRAKT:

Register partnerov verejného sektora vytvára už od roku 2017 efektívny prostriedok na identifikáciu konečných užívateľov výhod pri právnických osobách čerpajúcich verejné prostriedky. Zákon okrem náročného procesu identifikácie obsahuje aj sankcie za nedodržiavanie zákona, pričom tieto sa neraz označujú ako výnimočne prísne. Otázne ale je, či dodržiavanie pravidiel štát kontroluje a vynucuje.

ÚVOD

Zákon č. 315/2016 Z. z. o registri partnerov verejného sektora a o zmene a doplnení niektorých zákonov („Zákon o RPVS“) a ním kreovaný register partnerov verejného sektora („RPVS“) predstavujú unikátnu legislatívu, ktorou sa slovenský zákonodarca snaží vysporiadať s problémom identifikácie skutočných vlastníkov právnických osôb, t. j. konečných užívateľov výhod.

Napriek tomu, že téma odkrývania vlastníckych štruktúr nie je v európskych podmienkach zďaleka novou, vyššie uvedené platí hneď v niekoľkých rovinách. Zatiaľ čo európska legislatíva sa prostredníctvom tzv. AML smerníc² zameriava najmä na boj so zabránením prania špinavých peňazí a financovania terorizmu (Anti-money laundering and countering the financing of terrorism directives),³ cieľom RPVS je identifikácia tokov verejných prostriedkov do súkromných rúk. Zákonodarca sa teda týmto spôsobom snažil vytvoriť účinný nástroj na predchádzanie neefektívneho nakladania s verejnými prostriedkami⁴ a výrazným spôsobom zároveň posunul možnosti verejnej kontroly v skúmanej oblasti.

Každá legislatíva je však iba tak efektívna, ako dôsledné je jej dodržiavanie. Zákon o RPVS možno za výnimočný považovať v európskych, ale aj svetových pomeroch, nepochybne aj z dôvodu prísnych sankcií, ktoré sú obsiahnuté v §13 a nasledujúcich.⁵ Prenesenie zodpovednosti za hodnovernosť

1) Článok je výstupom z projektu VEGA č. 1/0548/22 s názvom „Kríza dôvery a jej rímsko-kánonické riešenia“.

2) Z praktického hľadiska pozri aj: BERKHOUT, R.; FERNANDO, F.: Unmasking control: A Guide to Beneficial Ownership Transparency. Washington, DC: International Monetary Fund, 2022, s. 32 a nasl.

3) Pre viac pozri aj: DAUDRIKH, J.: Postavenie politicky exponovanej osoby ako vysoko rizikového klienta v oblasti boja proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu. In: Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae, roč. 40, č. 1, 2021, s. 16 a nasl.

4) K myšlienkovým východiskám legislatívy tiež podrobnejšie pozri: LUKÁČKA, P.; PETREK, F.: Register partnerov verejného sektora a súvisiace povinnosti uchádzačov vo verejnom obstarávaní. In: Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae, roč. 37, č. 1, 2019, s. 53 a nasl.

5) Podrobnejšie ohľadom sankcií a ich primeranosti pozri: LACKO, P.: Sankcie v zmysle zákona o registri partnerov verejného sektora a ich primeranosť. In: Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae, roč. 40, č. 2, 2021, s. 98 a nasl.

zápisu na oprávnené osoby,⁶ možnosť uloženia vysokých pokút, ale najmä výmaz partnera verejného sektora, a teda zákaz participácie na čerpaní verejných zdrojov sú nepochybne zásadného charakteru. Opäť ale treba podčiarknuť, že efektívna legislatíva si vyžaduje funkčný kontrolný mechanizmus a dodržiavanie pravidiel.

V tomto momente sa dostávame do neuralgického bodu mnohých dobre mienených slovenských legislatívnych textov, RPVS nevynímajúc. Z verejných zdrojov nie je dohľadateľné, v akej miere výkonné zložky dohliadajú na dodržiavanie zákonom stanovených štandardov, či existuje systém automatizovanej kontroly zapisovaných údajov a do akej miery sú sankcie skutočne uplatňované.

Cieľom tohto príspevku je preto poskytnúť náhľad na výsledky analýzy, ktorá prihliada nielen na kvalitatívnu, ale aj kvantitatívnu zložku problému. Zameriavať sa budeme jednak na otázku, či subjekty prijímajúce plnenia z verejných zdrojov spĺňajú svoju povinnosť povinného zápisu do RPVS a tiež na to, či verejné subjekty⁷ pred uzatváraním kontraktov spĺňajú svoju povinnosť kontroly zápisu do RPVS. Na základe týchto kvantitatívnych pozorovaní následne pristúpime k hodnoteniu najčastejších výkladových problémov, týkajúcich sa pochybení v aplikačnej praxi.

1. KVANTITATÍVNE POZOROVANIA

Nakoľko v skúmanej oblasti neexistujú žiadne relevantné údaje, pochádzajúce z verejných databáz, na zodpovedanie nami nastolených výskumných otázok je nevyhnutné pristúpiť k hĺbkovej kvantitatívnej analýze.

1.1. METODOLOGICKÉ POZNÁMKY

Z metodologického hľadiska je pre posúdenie otázky, či osoby, ktoré spĺňajú náležitosti partnera verejného sektora v zmysle § 2 ods. 1 písm. a) Zákona o RPVS dodržiavajú svoju povinnosť zápisu do RPVS potrebné porovnanie dát o čerpaných finančných prostriedkoch z verejných zdrojov so zápsmi v RPVS. V praxi je uvedená analýza možná na základe nasledovnej právnej regulácie.⁸

V zmysle § 5a zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov sú verejné subjekty povinné zverejňovať každú zmluvu, ktorú „uzaviera povinná osoba a ktorá obsahuje informáciu, ktorá sa získala za finančné prostriedky, s ktorými hospodária právnické osoby verejnej správy vrátane neštátnych účelových fondov, alebo sa týka používania týchto finančných prostriedkov, nakladania s majetkom štátu, majetkom obce, majetkom vyššieho územného celku alebo majetkom právnických osôb zriadených zákonom alebo na základe zákona alebo nakladania s finančnými prostriedkami Európskej únie.“

Uvedené zmluvy sa v zmysle § 5a ods. 6 zverejňujú v Centrálnom registri zmlúv („CRZ“), s výnimkou zmlúv uzatvorených Národnou bankou Slovenska. Na tomto mieste treba zároveň zdôrazniť, že rozsah povinných osôb, ktoré zverejňujú povinne zverejňované zmluvy v CRZ bol rozšírený čl. IV. zákona č. 395/2021 Z. z., účinného od 31. marca 2022, a to o obce, vyššie územné celky,

6) K tomu viac pozri: VINCENT, F.; ZIGO, D.: Oprávnená osoba podľa ustanovení zákona o registri partnerov verejného sektora. In: Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae, roč. 39, č. 22, 2020, s. 374-380

7) Na účely tohto článku máme pod pojmom „verejný subjekt“ na mysli tie subjekty, ktoré uzatvárajú zmluvy s partnerom verejného sektora, a to v zmysle § 2 ods. 1 písm. a) Zákona o RPVS. Uvedený pojem je v texte aplikovaný z dôvodu, že ide o škálu subjektov, ktoré zahŕňajú štátne a samosprávne subjekty, ale aj verejné podniky v zmysle Zákona o RPVS a tiež ďalšie subjekty, ktoré je terminologicky súhrnne náročné obsiahnuť tak, aby nedošlo k neprimeranému zníženiu čitateľnosti textu.

8) Porovnaj so závermi v: BLAŽO, O.: Kvantifikácia pokút uložených za porušenie predpisov vo verejnom obstarávaní. In: Zefektívnenie právnej úpravy verejného obstarávania a jej aplikácie v kontexte práva Európskej únie. Bratislava: Právnická fakulta UK, 2020, s. 58 – 69

povinné osoby, ktoré sú ich rozpočtovou organizáciou alebo príspevkovou organizáciou, a povinné osoby, v ktorých majú viac ako 50 % účasť.

Rozsah údajov zapisovaných o partnerovi verejného sektora do RPVS stanovuje § 4 zákona o RPVS, pričom ako o fyzickej osobe – podnikateľovi, tak aj o právnickej osobe platí, že do RPVS zapisujú svoje identifikačné číslo organizácie, ktoré slúži ako jedinečný identifikátor.

Na základe vyššie uvedeného je možné komparovať dáta o subjektoch, ktoré uzatvorili zmluvu s verejným subjektom (zápis v CRZ) a subjektoch, ktoré sú zapísané v RPVS. Spomedzi povinne zverejňovaných zmlúv v CRZ pritom možno vyňať iba tie zmluvy, ktorých celková výška plnenia presahuje 100.000 eur, nakoľko práve táto hranica tvorí v zmysle § 2 ods. 2 zákona o RPVS najnižší limit čerpania verejných prostriedkov, do prekročenia ktorého nie je zápis do RPVS povinný.

Keďže vyššie uvedené dáta sú k dispozícii v strojovo čitateľnej podobe, ich komparáciu je možné vykonať automatizovane, k čomu sme v procese našej analýzy aj prišli.⁹ Zmluvy subjektov, ktoré čerpali prostriedky z verejných zdrojov v rozsahu prevyšujúcom sumu 100.000 eur/zmluva a zároveň neboli zapísané v RPVS je následne potrebné podrobiť manuálnej kontrole, a to za účelom existencie možnej výnimky, oslobodzujúcej subjekt od povinnosti zápisu do RPVS, a to v zmysle § 2 Zákona o RPVS.¹⁰

1.2. VÝSLEDKY KVALITATÍVNEHO POZOROVANIA

V tomto bode je potrebné opätovne poukázať na legislatívnu zmenu, ktorú s účinnosťou od roka 2022 priniesol zákon č. 395/2021 Z. z., v zmysle ktorej došlo k rozšíreniu okruhu verejných subjektov, ktoré publikujú povinne zverejňované zmluvy v CZR. Vďaka tejto úprave je možné analyticky posúdiť aj dodržiavanie zákonných povinností na samosprávnej úrovni, čo by si pred rokom 2022 vyžadovalo lustrovanie všetkých webových sídiel jednotlivcovo, navyše s odlišnou štruktúrou a kvalitou zverejňovania dát. Práve na tieto aspekty preto bude kladený hlavný dôraz nášho textu, keďže ide vôbec o prvú kvantitatívnu analýzu tohto druhu. Za účelom aspoň ilustratívnej komparácie je ale potrebné poukázať aj na dáta na úrovni verejnej sféry z celonárodného pohľadu.

Z dlhodobého hľadiska možno poukázať na pozitívny trend v aplikačnej praxi, ktorý ilustruje znižujúci sa podiel osôb, ktoré, podľa nášho názoru, spĺňajú kritériá partnera verejného sektora (v zmysle Zákona o RPVS), avšak v samotnom registri zapísané nie sú. Zatiaľ čo analýza z roku 2019 odhalila 40 zmlúv, pri ktorých chýbal zápis dodávateľa v RPVS, s celkovým dohodnutým zmluvným plnením za 13,3 milióna eur,¹¹ analýza z roku 2021 identifikovala už iba 25 obdobných prípadov, s celkovou hodnotou plnenia vo výške cca. 5,5 milióna eur.¹² V oboch prípadoch sa kontrola týkala cca. 14-tisíc kontraktov, o ktorých údaje boli extrahované v zmysle vyššie uvedenej metodiky z CRZ. Rovnaký počet problematických zmlúv, t. j. 25, s celkovou hodnotou plnenia presahujúcou 5 miliónov eur identifikovala aj analýza z roku 2022, pri ktorej však treba zohľadniť trvanie núdzového stavu. Počas

9) Treba poznamenať, že výskumu v predmetnej oblasti sa autor textu venuje dlhodobšie, pričom parciálne výsledky analýz boli predmetom publikácie v odbornopopularizačnej forme. Za účelom zhutnenia textu budeme na výsledky už zrealizovaných komparácií dát odkazovať prostredníctvom externého odkazu, bez toho, aby sme podrobnejšie dokumentovali celý priebeh analýzy. Odkazy na predmetné analytické výstupy sú uvedené najmä v poznámkach pod čiarokou č. 11, 12 a 14.

10) Ide najmä o posúdenie, či čerpané prostriedky predstavujú jednorazové alebo opakujúce sa plnenie v zmysle §2 ods. 2, resp. 3 Zákona o RPVS, ako aj existenciu niektorých z výnimiek v zmysle § 2 ods. 5 Zákona o RPVS.

11) ŠÍPOŠ, G.; IVANČÍK, J.; HRADICKÝ, J.: Kažimír podpísal zmluvy s ratingovými agentúrami bez zápisu do protischránkového registra. dostupné online: <https://transparency.sk/sk/kazimir-podpisal-zmluvy-s-ratingovymi-agenturami-bez-zapisu-do-protischrankoveho-registra/>, publikované dňa 7.8.2019 [navštívené dňa 12.12.2024]

12) IVANČÍK, J.; ŠÍPOŠ, G.; HRTÁNEK, V.: Protischránkový zákon obišli pri zmluvách za viac ako päť miliónov eur. dostupné online: <https://transparency.sk/sk/protischrankovy-zakon-obisli-pri-zmluvach-za-viac-ako-pat-milionov-eur/>, publikované dňa 12.2.2021 [navštívené dňa 12.12.2024]

jeho trvania došlo k obmedzeniu viacerých povinností vyplývajúcich z predpisov o verejnom obstarávaní, pričom výnimky sa dotkli aj povinnosti zápisu do RPVS.¹³

Za zmienku stojí, že pri všetkých troch realizovaných analýzach došlo ku konzultácii vzniknutého stavu aj s individuálnymi verejnými subjektmi, a to formou e-mailovej výzvy. Zo získanej spätnej väzby možno zhodnotiť, že väčšina identifikovaných prípadov uzatvorenia zmluvy s chýbajúcim zápisom dodávateľa v RPVS bola spôsobená neúmyselne, a to najmä z dôvodu nedostatočnej kontroly, nesprávneho právneho posúdenia veci alebo nedostatku metodického usmernenia na strane subjektu verejnej sféry.

V tomto kontexte je zaujímavé porovnať faktický stav aj na úrovni miestnej samosprávy, ktorá má z podstaty veci v skúmanej problematike rovnaké povinnosti, avšak zväčša ešte menšie personálne kapacity, a to najmä s ohľadom na odbornosť, resp. špecializáciu.

Pri analýze zverejnených kontraktov za roky 2022 a 2023 sme identifikovali celkovo 52 zmlúv, pri ktorých podľa nášho právneho posúdenia existuje zákonný dôvod pre zápis dodávateľa do RPVS. Z uvedeného počtu uzatvorili 26 zmlúv mestá a 26 obce. Celková suma dohodnutých zmluvných plnení predstavuje pri mestách sumu cca. 9,7 milióna eur a pri obciach cca. 6,2 milióna eur.¹⁴

Z pohľadu predmetu zmluvy je zaujímavé, že až 13 prípadov tvoria kúpne zmluvy a rovnaký počet bol identifikovaný aj zmlúv o dielo. Uvedené stojí za pozornosť z dôvodu, že vzhľadom na typ právneho úkonu je forma opakujúceho sa plnenia v zásade vylúčená. Ako pri kúpe, tak aj pri vytvorení diela totiž ide o jednorazové plnenie, ktorého odplatu je možné iba zmluvne rozdeliť na splátky, resp. čiastkové plnenia. Forma opakujúceho sa plnenia v zmysle § 2 ods. 3 Zákona o RPVS, pri ktorom je pre zápis do RPVS stanovená až hranica 250.000 eur v tomto prípade neprichádza do úvahy.

Aj pri realizácii tejto analýzy sme pristúpili po identifikácii problematických kontraktov ku kontaktovaniu samospráv, s otázkou týkajúcou sa dôvodu chýbajúceho zápisu dodávateľa v RPVS. Dôvody boli komparovateľné so získanými v predchádzajúcich analýzach, ale za zmienku stojí nižšia miera responzivity zo strany jednotlivých subjektov miestnej samosprávy. Najmä na úrovni obcí sme dostali odpoveď iba v 50% zaslaných dotazov.¹⁵ Napriek tomu došlo v nasledovnom období až k 18 zápisom dodávateľov do RPVS, pričom 12 prípadov sa týkalo dodávateľov miest a 6 prípadov dodávateľov obcí.

Pre úplnosť je potrebné poukázať na § 42b ods. 1 zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v platnom znení, v zmysle ktorého sa priestupku dopustí ten „*kto uzavrie zmluvu s partnerom verejného sektora podľa osobitného predpisu, ak partner verejného sektora nebol ku dňu uzavretia zmluvy zapísaný do registra partnerov verejného sektora.*“ V zmysle citovanej právnej úpravy je zrejmé, že zodpovednosť za kontrolu, či má budúci dodávateľ splnenú registračnú povinnosť leží na strane verejného subjektu.

13) Pre viac pozri napr. ustanovenia zákona č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony a s ohľadom na povinnosť zápisu tiež čl. III zákona č. 66/2020 Z. z. ktorým sa dopĺňa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a ktorým sa dopĺňajú niektoré zákony

14) Pre viac pozri: IVANČÍK, J.: Protischránkový zákon v samospráve: Chýbajú firmy zo zmlúv za 10 miliónov. dostupné online: <https://transparency.sk/sk/protischrankovy-zakon-v-samosprave-chybaju-firmy-zo-zmluv-za-10-milionov/>, publikované dňa: 30. 6. 2024, [navštívené dňa: 16.12.2024] a tiež IVANČÍK, J.: Časť samospráv pri zmluvách povinnosť identifikovať vlastníkov stále ignoruje. [online, navštívené dňa: 16.12.2024], dostupné na: <https://transparency.sk/sk/cast-samosprav-pri-zmluvach-povinnost-identifikovat-vlastnikov-stale-ignoruje/>

15) Z metodologického hľadiska je potrebné zohľadniť aj časový rozptyl medzi jednotlivými realizovanými analýzami a zmenu spoločensko-ekonomických pomerov, ktorá môže mať vplyv na výsledky analýzy.

2. VÝKLADOVÉ KOMPLIKÁCIE

Pri kvalitatívnom skúmaní problémov, vyskytujúcich sa naprieč zrealizovanými analýzami je zrejmé, že výkladové komplikácie je možné rámcovať do väčších celkov. Odhliadnuc od individuálnych pochybení, resp. nedostatku metodických usmernení, do popredia vystupujú najmä komplikácie spojené s otázkou diferenciačných kritérií medzi jednorazovým plnením s povinnosťou zápisu pri prekročení hranice zmluvného plnenia vo výške 100.000 eur a opakujúcim sa plnením s hranicou 250.000 eur. Z kvantitatívnej analýzy vyplýva, že problémom sú v tomto smere najmä rámcové zmluvy a ich výklad.

Ďalšími početnými skupinami problémov, ktoré sme identifikovali pri kvantitatívnej analýze je otázka povinnosti zápisu pri vzniku nárokovateľného príspevku z verejných zdrojov a tiež otázka povinnosti zápisu pri neziskových organizáciách. Pre väčšiu prehľadnosť skúmané problémy rozdeľujeme do samostatných podkapitol.

2.1. RÁMCOVÉ ZMLUVY AKO JEDNORAZOVÉ ALEBO OPAKUJÚCE SA PLNENIE

Ako sme už naznačili, základným problémom, ktorý vyvstáva z rámcových zmlúv, je posúdenie, či sa na dodávateľa, ako potenciálneho partnera verejného sektora, má vzťahovať ustanovenie § 2 ods. 2, resp. § 2 ods. 3 Zákona o RPVS.

Rámcová zmluva je totiž z povahy veci kontrakt, pri ktorom dochádza k viacnásobnému plneniu, a to v zmluvne stanovenom rozsahu, pričom zväčša je stanovená maximálna finančná výška plnenia, do ktorej si môže objednávatel' za zmluvne dohodnuté sadzby objednať od dodávateľa dodanie služby, resp. tovaru. Samotný výkon služby môže byť rôznorodý.¹⁶

Komplikovanosť situácie spočíva v tom, že na jednej strane ide nepochybne o plnenie, ktoré sa vykonáva nie jeden raz, ale v opakujúcich sa cykloch. Tie môžu byť pravidelné a aj pravidelne fakturované alebo nepravidelné, na základe požiadavky objednávatel'a. Na druhej strane si však zmluvné strany dohodli maximálnu výšku odplaty, ktorá je podstatnou náležitosťou zmluvy. K jej reálnemu plneniu napriek tomu nemusí dôjsť. Do úvahy prichádza aj situácia, kedy objednávatel' požiadava o splnenie záväzku v celej výške rámcovej zmluvy v jednorazovom plnení.

V tejto súvislosti je vhodné poukázať na výklad Ministerstva spravodlivosti SR, ktorý síce nie je záväzný, avšak ministerstvo ako gestor zákona môže výrazným spôsobom prispieť k uceleniu aplikačnej praxe. V prípade rámcových zmlúv ministerstvo vychádza z nevyvrátiteľnej domnienky, že „pri zmluve majúcej rámcový charakter dôjde k čerpaniu maximálneho rámca prijímaných hodnôt; ak je účastníkov rámcovej zmluvy viac, dôjde k čerpaniu maximálneho rámca prijímaných hodnôt u každého účastníka rámcovej zmluvy.“¹⁷ V dovysvetlení často kladených otázok ministerský webový portál uvádza, že „od povinnosti zápisu do registra nie je subjekt oslobodený v prípade, ak k vyčerpaniu predpokladaného plnenia nad uvedené limity (uvedeného napr. v rámcovej zmluve) reálne nedôjde. Podstatné je, že subjektu vzniká „právo na plnenie“ nad uvedené limity bez ohľadu na to, či tieto prostriedky skutočne subjekt prijíma.“¹⁸

Zároveň usmernenie uvádza, že rozhodujúcou skutočnosťou pre odlišenie jednorazového plnenia od opakujúceho sa je vedomosť o celkovej výške plnenia. Pokiaľ si zmluvné strany vopred dohodli

¹⁶ V prípade samospráv ide zväčša o dodávku tovarov (napr. jedál do stravovacích zariadení v školách v zriaďovateľskej kompetencii samosprávy) alebo služieb (napr. právne služby).

¹⁷ Pre viac pozri: Často kladené otázky – RPVS, dostupné na: <https://www.justice.gov.sk/služby/register-partnerov-verejneho-sektora/casto-kladene-otazky-rpvs/> [online, navštívené dňa: 17.12.2024]

¹⁸ Tamtiež

celkovú sumu plnenia, ide o jednorazové plnenie, rozdelené do viacerých splátok, či čiastkových plnení. Pri opakujúcom sa plnení takáto vedomosť absentuje. Preto je typickým príkladom opakujúceho sa plnenia nájomná zmluva.¹⁹

Tento výklad je možné považovať za jediný, ktorý pri stave *de lege lata* poskytuje všetkým zúčastneným subjektom právnú istotu. Základným východiskom je totiž vznik nároku na peňažné plnenie, hoci je toto podmienené následnou objednávkou čiastkových plnení zo strany verejného subjektu. S ohľadom na účel zákona, ktorým je identifikácia konečných užívateľov výhod osôb,²⁰ čerpajúcich verejné prostriedky a identifikácia potenciálnych prepojení medzi verejnými a súkromnými subjektmi,²¹ práve moment vzniku nároku na prijatie plnenia z verejných prostriedkov musí byť považovaný za rozhodný moment pre posúdenie povinnosti zápisu. V opačnom prípade by vznikla právna neistota, kedy už subjekt prijal plnenie presahujúce 250.000 eur, no zároveň by nebol zapísaný, pretože do uvedeného momentu mu povinnosť nevznikla. Vzhľadom na náročnosť operácie overenia konečných užívateľov výhod v zmysle zákona o RPVS, ale tiež časový rozmer procesu zápisu je potrebné prikloniť sa k výkladu, ktorý bude zabezpečovať čo najvyššiu mieru právnej istoty pre všetky zúčastnené strany. V neposlednom rade treba poukázať aj na možnosť obchádzania zákona, ktorú by umožňovalo „nedočerpanie“ finančných prostriedkov tesne pod zákonom stanovený limit.

Ako vhodné sa javí poukázať aj na konkrétne, praktické prípady, ktoré vyvstali z nami realizovaných kvantitatívnych analýz. Typickým príkladom problematickej rámcovej zmluvy je kontrakt na poskytovanie právneho poradenstva, uzatvorený na základe zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov. Na základe kontraktu sa advokát zaväzuje poskytovať klientovi (verejnému subjektu) právne poradenstvo, ktoré sa zväčša fakturuje pravidelne, a to na základe rozsahu služieb, ktoré boli objednávatelom v priebehu určitého časového obdobia (najčastejšie mesiac) objednané. Rámcová zmluva pritom obsahuje maximálnu výšku plnenia, do naplnenia ktorej môže objednávatel požadovať od advokáta poskytovanie služieb. V prípade nutnosti prečerpania tejto sumy je nevyhnutné uzatvoriť dodatok k zmluve. V takomto prípade ide o opakujúce sa plnenie, pokiaľ však jeho celková zmluvne dohodnutá odplata presahuje 250.000 eur, nie je potrebné skúmať faktické čerpanie finančných prostriedkov. Zmluva o poskytovaní advokátskych služieb však môže byť ako rámcová zmluva koncipovaná aj tak, že pôjde o jednorazové plnenie, a to v prípade, ak bude finančné plnenie rozdelené na viaceré splátky. Príkladom je splnenie záväzku zastupovať klienta v konkrétnom prípade s dohodnutou výškou odplaty nad zákonom stanovený finančný limit, pričom ďalšie služby môžu byť doobjednané osobitne.

Ďalším príkladom je dodávka jedál, cateringových služieb alebo poskytovanie stravovacích služieb. Pokiaľ je takéto plnenie rozdelené do pravidelne sa opakujúcich cyklov (napr. dodávka tovarov do školského stravovacieho zariadenia na mesačnej báze), ide o opakujúce sa plnenie, pri ktorom však opäť nezáleží na reálnom čerpaní finančných prostriedkov, ale na dohodnutej výške odplaty. Pokiaľ však zmluva zahŕňa dodávku služieb, rozdelenú pre viaceré podujatia, ide z nášho pohľadu

19) Tamtiež: *“Od plnenia opakujúceho treba odlišiť plnenie v splátkach. Splátka na rozdiel napr. o nájomného, je vopred stanovená suma za plnenie, ktorá sa má splatiť a veriteľ s dlžníkom sa dohodne na tom ako sa má splácať. Celková „suma“ plnenia, ktorá bude daná súhrnom splátok je vopred známa. Pri opakujúcom plnení táto „vedomosť“ o celkovej sume plnenia absentuje. Plnenie v splátkach je teda na účely zákona podradené pod jednorazové plnenie.”*

20) K definícii bližšie pozri: CINDORI, S.: Beneficial Ownership – Demand for Transparency, Threat to Privacy. In: Review of European Comparative Law. roč. 55, č. 4, 2023, s. 118

21) ZIGO, D.: Register partnerov verejného sektora a odhaľovanie vlastníckych štruktúr spoločností. In: Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae, roč. 40, č. 2, 2021, s. 224-225

o čiastkové dodávky jednorazového plnenia. Obdobne treba pristupovať aj ku kontraktom na dodávky iných tovarov, resp. služieb.

2.2. NÁROKOVATEĽNÝ PRÍSPEVOK Z VEREJNÝCH ZDROJOV

Analýza na úrovni miestnej samosprávy poukázala aj na niektoré osobitosti, s ktorými sme sa na štátnej úrovni nestretli. Najzásadnejším z nich je otázka povinnosti zápisu poberateľa verejných prostriedkov do RPVS v prípade, ak ide o plnenie nárokovateľného charakteru. Vhodným príkladom je poskytovanie finančných prostriedkov na mzdy a prevádzku na dieťa, žiaka alebo na poslucháča, a to pre súkromné školy, na základe zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve. Uvedené prostriedky sa prijímajú a poskytujú na základe § 9aa uvedeného zákona.

Prijímateľom prostriedkov môže byť v zmysle § 6 ods. 12 písm. b) citovaného zákona od obce, resp. § 9 ods. 12 písm. b) od kraja zriaďovateľ cirkevnej, súkromnej alebo verejnej školy, resp. ďalších školských zariadení.²² S ohľadom na nami skúmanú problematiku tak vzniká pre rôznych zriaďovateľov školských zariadení odlišný právny režim.

V zmysle § 2 ods. 5 Zákona o RPVS nie je partnerom verejného sektora subjekt verejnej správy (písm. a), ani verejný podnik (písm. b), ani osoba prevažne pôsobiaca v neziskovom sektore (písm. c). ako však pristupovať k súkromným, resp. cirkevným zriaďovateľom školských zariadení, ktorí majú formu inej právnickej osoby, najmä ak ide o obchodné spoločnosti?

Keďže legislatívna úprava Zákona o RPVS je budovaná na prístupe povinného zápisu, okrem prípadov existujúcich výnimiek, je potrebné posúdiť, či sa na predmetnú situáciu niektorá z výnimiek vzťahuje. Z nášho pohľadu ani Zákon o RPVS, ani zákon č. 596/2003 Z. z. neobsahujú žiadnu výnimku, ktorá by odôvodňovala prijímanie verejných prostriedkov subjektu, ktorý nie je zapísaný v RPVS. Prihliadnuť treba aj na účel zákona, ktorým je možnosť sledovania čerpania verejných prostriedkov zo strany súkromných subjektov a tiež fakt, že iné formy prijímania dotácií si vyžadujú riadnu registračnú povinnosť, pokiaľ sú splnené zákonné náležitosti.

Napriek nárokovateľnosti plnenia, t. j. momentu vzniku nároku na plnenie *ex lege*, preto z nášho pohľadu *de lege lata* neexistuje žiadna možnosť obchádzania procesu zápisu do RPVS. V prípade, ak zákonodarca chcel vyňať predmetné subjekty z povinnosti zápisu, ako vhodná alternatíva *pro futuro* sa javí explicitná novelizácia súčasného znenia zákona.

2.3. NEZISKOVÉ ORGANIZÁCIE

Ako sme už konštatovali, jednou z kategórií osôb, ktoré v zmysle § 2 ods. 5 písm. c) nie sú považované za partnera verejného sektora sú osoby, ktoré „*prevažne pôsobia v neziskovom sektore; to neplatí, ak dodávajú tovary alebo služby podľa zmluvy, rámcovej dohody alebo koncesnej zmluvy podľa osobitného predpisu s cieľom dosiahnuť zisk alebo nadobúdajú majetok, práva k majetku alebo iné majetkové práva, ktorých všeobecná hodnota prevyšuje hodnotu plnenia podľa odsekov 2 a 3.*“

Výnimka z povinného zápisu pre neziskový sektor je nepochybne odôvodnená, pričom pri právnických osobách zameraných na boj s ochoreniami, snahou o zefektívnenie výučby na školách, či organizáciu kultúrnych podujatí je neziskový účel ich činnosti zrejmý. Ako však postupovať pri

²² V zmysle citovanej úpravy môžu byť prostriedky poskytnuté „*zriaďovateľovi cirkevnej základnej umeleckej školy, zriaďovateľovi cirkevnej jazykovej školy, zriaďovateľovi cirkevnej materskej školy, zriaďovateľovi cirkevného školského zariadenia okrem cirkevného zariadenia poradenstva a prevencie, zriaďovateľovi súkromnej základnej umeleckej školy, zriaďovateľovi súkromnej jazykovej školy, zriaďovateľovi súkromnej materskej školy, zriaďovateľovi súkromného školského zariadenia okrem súkromného zariadenia poradenstva a prevencie a v hlavnom meste Slovenskej republiky Bratislave zriaďovateľovi materskej školy, ak je zriaďovateľom mestská časť, ktoré sú zriadené na území obce.*“

právnických osobách poskytujúcich sociálne služby, pri ktorých prichádza k čerpaniu verejných prostriedkov, ale zároveň na základe individuálnych platieb klientov aj ku generovaniu nezanedbateľného zisku? Týka sa výnimka z povinného zápisu do RPVS aj športových či podnikateľských zväzov alebo klastrov?

Diferenciačným kritériom bude, či predmetná osoba „prevažne pôsobí v neziskovom sektore“. Kedy dochádza k preklopeniu z neziskového sektora do súkromnej sféry zameranej na zisk je však už výkladovým problémom.

Riešením pri súčasnej právnej úprave je, podľa nášho názoru, absolvovanie dvojstupňového testu proporcionality. Pokiaľ posudzovaný subjekt pôsobí v neziskovom sektore a má formu právnickej osoby neziskového charakteru, musí svoju registračnú povinnosť ešte posúdiť podľa obsahu zmluvy so štátom. Následne, ak je zmluvným cieľom dosiahnutie zisku alebo nadobudnutie majetku a sú dosiahnuté minimálne finančné limity podľa Zákona o RPVS, subjektu vzniká povinnosť zápisu do RPVS pred prijatím finančných prostriedkov. V opačnom prípade je od zápisu oslobodený.

V prípade podnikateľských zväzov a klastrov, ktoré získavajú dotácie alebo nenávratné finančné prostriedky, preto z povahy ich činnosti zväčša neexistuje výnimka odôvodňujúca prijímanie verejných prostriedkov bez zápisu do RPVS. Samotná forma občianskeho združenia pri poberateľovi finančných prostriedkov nie je ako argument dostatočná.

ZÁVER

Z vyššie uvedených kvantitatívnych pozorovaní a následného posúdenia individuálnych prípadov je zrejmé, že Zákon o RPVS poskytuje funkčný mechanizmus na identifikáciu konečných užívateľov výhod, avšak ako verejná kontrola, tak aj uplatňovanie sankcií pre porušenie predpisov v praxi absentujú. Vzhľadom na komplexnosť a náročnosť posudzovanej úpravy sa do budúcnosti javí ako najefektívnejší kontrolný nástroj vytvorenie automatizovaných indikátorov. Pri ich kreovaní môže ako inšpiračný zdroj slúžiť aj vyššie realizovaný sled analýz.

Z našich zistení vyplýva, že väčšina porušení zákona sa týka najmä nedostatočných metodických usmernení ohľadom výkladu zákona a tiež slabo nastaveného systému kvalifikačnej prípravy, resp. nedostatočného vzdelávania osôb zodpovedných za skúmanú problematiku vo verejných subjektoch, ktoré neraz nemajú dostatočné kapacity na vykonávanie kontroly plnenia zákonných povinností.

Problémom je tiež nejednoznačný výklad pri niektorých problematických typoch záväzkov, pričom do budúcnosti by bolo vhodné prijať zjednocujúce stanovisko, ktoré by sa jasným spôsobom opieralo o legislatívnu úpravu.

ZOZNAM PRAMEŇOV:

- BERKHOUT, R.; FERNANDO, F.: Unmasking control: A Guide to Beneficial Ownership Transparency. Washington, DC: International Monetary Fund, 2022
- BLAŽO, O.: Kvantifikácia pokút uložených za porušenie predpisov vo verejnom obstarávaní. In: Zefektívnenie právnej úpravy verejného obstarávania a jej aplikácie v kontexte práva Európskej únie. Bratislava: Právnická fakulta UK, 2020
- CINDORI, S.: Beneficial Ownership – Demand for Transparency, Threat to Privacy. In: Review of European Comparative Law. roč. 55, č. 4, 2023
- DAUDRIKH, J.: Postavenie politicky exponovanej osoby ako vysoko rizikového klienta v oblasti boja proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu. In: Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae, roč. 40, č. 1, 2021
- IVANČÍK, J.: Protischránkový zákon v samospráve: Chýbajú firmy zo zmlúv za 10 miliónov. dostupné online:
<https://transparency.sk/sk/protischrankovy-zakon-v-samosprave-chybaju-firmy-zo-zmluv-za-10-milionov/>, publikované dňa: 30. 6.2024
- IVANČÍK, J.; ŠÍPOŠ, G.; HRTÁNEK, V.: Protischránkový zákon obišli pri zmluvách za viac ako päť miliónov eur. dostupné online:
<https://transparency.sk/sk/protischrankovy-zakon-obisli-pri-zmluvach-za-viac-ako-pat-milionov-eur/>, publikované dňa 12.2.2021
- LACKO, P.: Sankcie v zmysle zákona o registri partnerov verejného sektora a ich primeranosť. In: Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae, roč. 40, č. 2, 2021
- LUKÁČKA, P.; PETREK, F.: Register partnerov verejného sektora a súvisiace povinnosti uchádzačov vo verejnom obstarávaní. In: Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae, roč. 37, č. 1, 2019
- ŠÍPOŠ, G.; IVANČÍK, J.; HRADICKÝ, J.: Kažimír podpísal zmluvy s ratingovými agentúrami bez zápisu do protischránkového registra. dostupné online:
<https://transparency.sk/sk/kazimir-podpisal-zmluvy-s-ratingovymi-agenturami-bez-zapisu-do-protischrankoveho-registra/>, publikované dňa 7.8.2019
- VINCENT, F.; ZIGO, D.: Oprávnená osoba podľa ustanovení zákona o registri partnerov verejného sektora. In: Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae, roč. 39, č. 22, 2020
- ZIGO, D.: Register partnerov verejného sektora a odhaľovanie vlastníckych štruktúr spoločností. In: Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae, roč. 40, č. 2, 2021

PREDPOROZUMENIE K POSLANIU A SPOLOČENSKEJ ZODPOVEDNOSTI PRÁVNÍKOV ... ZA ŽIVOT PODĽA PRAVIDIEL

JUDR. PETER SEPEŠI

PROKURÁTOR GENERÁLNEJ PROKURATÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EXTERNÝ PEDAGÓG FAKULTY PRÁVA PEVŠ

ZAKLADAJÚCI ČLEN UČPS

E-MAIL: PETER.SEPESI@GMAIL.COM

Kľúčové slová:

prokuratúra SR, prokurátor, advokát, právnické povolania, morálka, spravodlivosť, sľub, verejný záujem, výberové konanie, nezávislosť, morálna logika, príkaz klienta, Ústava SR, zákon o prokuratúre, zákon o prokurátoroch a právnych čakatateľoch prokuratúry

ABSTRAKT:

Prinášame Vám prvý zo série príspevkov, ktorých cieľom je priblížiť širokej verejnosti základné poslanie, úlohy a postavenie jednotlivých právnických povolanií v systéme zabezpečenia spravodlivosti na Slovensku.

Poznanie poslanca a teda aj základného hodnotového nastavenia jednotlivých právnických povolanií je dôležitým východiskom pre to, aby si bežný občan mohol uvedomiť, akým dôležitým prvkom pre ochranu verejného záujmu, ochranu práv občanov a poriadku v ich každodennom živote, pre účinné fungovanie systému bŕzd a protiváh v právnom štáte, je riadny – odborný, nestranný a nezávislý výkon jednotlivých právnických povolanií.

Z verejného prieskumu, ktorý v roku 2022 vykonala agentúra FOCUS pre občianske združenie VIA IURIS vyplynulo, že veľká časť občanov Slovenska nepozná základný rozdiel v kompetenciách advokáta, sudcu a prokurátora – nepozná základné profesionálne východiská, poslanie a úlohy jednotlivých právnických povolanií, čo bolo aj jednou z hlavných motívácií k napísaniu tohto článku.

Pochopenie poslanca a atribútov profesionálneho výkonu jednotlivých právnických povolanií, nielen občanmi, ale často dokonca aj samotnými právnikmi, ktorí tieto povolania vykonávajú, je základom pre uvedomenie si zodpovednosti právnikov za riadne fungovanie každodenných procesov v našej spoločnosti.

Ich spoločným cieľom by malo byť poskytovanie služieb zabezpečenia spravodlivosti – viesť občanov, organizácie, verejné inštitúcie vrátane samotného štátu, k vyššej úrovni poznaniu, pochopenia a dodržiavania pravidiel, pomáhať riešiť spory, naprávať narušené vzťahy, rozhodovať o deliktach a sporoch, prinášať zmier a uvoľnenie napätia medzi ľuďmi na základe profesionálne vykonávanej služby založených na úcte k pravde a spravodlivosti.

Takýmto spôsobom vedia právnici významne prispieť k stabilite, predvídateľnosti a vymožitelnosti práva v spoločnosti – k upevňovaniu a zvyšovaniu dôvery vo fungovanie právneho štátu na Slovensku.

Keď sa pozrieme na realitu slovenskej spoločnosti, či už v menšom okruhu vzťahov okolo seba alebo aj v celospoločenskom meradle, môže si urobiť každý vlastné hodnotenie, ako to spoločne zvládame, ... na jednej strane právnici a na strane druhej občania, ktorí za nimi prichádzajú so svojimi problémami, požiadavkami. či predstavami o pravde a spravodlivosti.

OD PRIRODZENÝCH PRÁV K MORÁLKE, ZVYKOVÉMU PRÁVU AŽ K PÍSANÉMU PRÁVU

V období, keď ľudia ešte žili v **kmeňových spoločenstvách**, **ochrana ich existencie** tak vo vnútri spoločenstva, ako aj navonok voči iným spoločenstvám, bola **závislá predovšetkým od fyzickej sily a schopnosti chrániť/brániť** seba, svojich blízkych, svoj príbytok, svoj úlovok, svoju úrodu, svoje

nástroje, svoju osobnú slobodu, slobodu pohybu, či slobodu myslenia – svoje **prírodné práva** založené samotnou existenciou ľudskej bytosti.

V priebehu tisícročí sa v ľudskej spoločnosti formovali a vyvíjali zvyky, tradície, právne obyčaje (tzv. **zvykové/obyčajové právo**) ako aj pravidlá **morálky**.

Morálka spoločnosti predstavuje sústavu regulátorov správania človeka (spoločnosťou uznané hodnoty, princípy, normy správania, ciele, idey), čiže to, čo daná spoločnosť vo vedomí svojich členov (v prevažujúcej uznannej verejnej mienke) považuje v príslušnom období vývoja za správne a čo naopak nie, sa v neskoršom období vývoja spoločnosti prirodzene stala **hodnotovým základom** aj pre písané pravidlá – **pre právo** ako systém právnych noriem garantovaných verejnou mocou, ktorý ľuďom priznáva možnosť správať sa určitým spôsobom alebo ich núti k určitému správaniu (konaniu alebo nekonaniu).

Písanými pravidlami spoločnosť vyjadruje, reguluje, garantuje a vynucuje také správanie, ktorého dodržiavanie považuje za **významné do takej miery**, že pre poriadok v spoločnosti nepostačuje len jeho **morálne odsúdenie**, ale v záujme nápravy a prevencie (individuálnej i generálnej) je treba **primerane zasiahnuť vopred stanoveným spôsobom** voči tomu, kto také pravidlo porušil.

ZA KAŽDÝM PRAVIDLOM JE JEHO MORÁLNA PODSTATA – ROVNOVÁHA DOTKNUTÝCH VZŤAHOV, ZÁUJMOV A HODNÔT / SPRAVODLIVOSŤ

V **každom pravidle** sa skrýva určitá **morálka** (prečo je to správne, vyvážené práve „tak“, ako to reguluje príslušné pravidlo), čiže jeho **morálna podstata**, ku ktorej sa vieme myšlienkovito dopracovať **morálnou logikou**, ktorá nám zároveň slúži aj ako výkladová metóda pri overení správnosti výkladu a uplatnenia pravidla v konkrétnych životných situáciách, na ktoré sa pravidlo vzťahuje.

Morálna logika je spôsob usudzovania hľadajúci **morálnu podstatu a rovnováhu** dotknutých vzťahov, záujmov a hodnôt. Je opakom špekulatívnej, či účelovej logiky, ktorej cieľom je vykladať a uplatňovať pravidlo spôsobom, ktorý bezohľadne sleduje nemorálny skupinový, či individuálny zámer a popiera morálnu podstatu príslušného pravidla.

Nestranné hľadanie a vysvetľovanie morálnej podstaty písaných pravidiel je súčasťou „remesla“ a zároveň prejavom profesionálneho majstrovstva právnikov, ktorých poslaním je (vo všeobecnosti) poskytovať právne služby a pomáhať ľuďom – členom spoločnosti, **nachádzať/zabezpečovať spravodlivosť, uplatňovať pravidlá v duchu ich morálnej podstaty** a udržiavať tým v spoločnosti **poriadok a zmier** medzi jej členmi.

V rámci fungovania spoločnosti sa postupne na základe potrieb obyvateľstva (vrátane potrieb panovníkov) vyvinuli pre rôzne druhy/typy **služieb zabezpečenia spravodlivosti** rôzne špecializované **právnické povolania**.

ŠTUDENTI PRÁVA VEDIA POSTUPNE PRINIESŤ VIAC MORÁLKY DO PRÁVA

V dnešnej dobe **prípravujú budúcich právnikov** na výkon ich budúceho povolania **najskôr právnické fakulty** univerzít. Následne sa absolventi práva **špecializujú** absolvovaním prípravy, vzdelávania a profesijnej skúšky podľa nimi zvoleného právnického povolania (sudca, prokurátor, advokát, exekútor, notár).

Spoločenská zodpovednosť právnikov nie je len o poskytnutí právnej služby, ale jej súčasťou je aj **usmerňovať a viesť členov spoločnosti, ktorým poskytujú právne služby, k tomu, čo je správne**

(podľa morálky, t. j. aj podľa práva a jeho morálnej podstaty), v neposlednom rade aj vlastným príkladom.

Povinnosťou právnikov v ideálnom svete je vykladať a uplatňovať právo spôsobom, ktorý zodpovedá morálnej podstate jeho ustanovení a rešpektuje morálnu logiku nielen jednotlivého ustanovenia, ale aj celého systému uznaných princípov a pravidiel.

V ideálnom svete sa snaží každý právnik zistiť/poznať pravdu a právnu službu poskytnúť spravodlivo na pravdivom skutkovom základe.

Ak právnici rezignujú na túto najdôležitejšiu úlohu, spôsobujú **hodnotový zmätok, úpadok práva a spravodlivosti v spoločnosti**, pričom takýto prístup možno charakterizovať ako „**morálne ľahostajné uplatňovanie pravidiel/práva**“, kde na konci ich služby ostáva človek, ktorý sa cíti nedôstojne, lebo pociťuje krivdu, popretie pravdy a/alebo spravodlivosti.

Ak spoločnosť (účastníci právnych, ekonomických i medziľudských vzťahov) tento prístup **nerozpozná, neodmietne a nezastaví**, postupne to prinesie jej úpadok do podoby „**morálne ľahostajnej spoločnosti**“, kde si budeme vzájomne ubližovať, popierať pravdu, spravodlivosť, pravidlá, lebo sa to stane normou. A právnici, hoci poznajú dôsledky, budú k tomu prepožičiavať svoje remeslo, ... lebo odmena za (akúkoľvek aj nemorálnu) službu klientovi...

Pozrime sa okolo seba a posúdme každý sám, kde vlastne práve „sme“, najprv vo svojej rodine, potom vo svojej komunite, na ktorú máme myšlienkový dosah a nakoniec aj za hranicou nášho priameho vplyvu....

PRÁVNICKÉ POVOLANIA POSKYTUJÚ SPOLOČNOSTI RÔZNE PRÁVNE SLUŽBY

Právnici poskytujú služby zabezpečenia spravodlivosti pre spoločnosť v rámci rôznych právnických povolaní v rozsahu a spôsobom, ktorý je im určený zákonom.

Naši rodičia, priatelia, známi, bežní občania nemôžu mať, a ani nemajú také znalosti či skúsenosti v oblasti práva, aby sa mohli zapojiť do odbornej diskusie o zmenách pravidiel/zákonov upravujúcich fungovanie slovenskej spoločnosti, aby mohli posúdiť, čo je správne, morálne, spravodlivé, a čo naopak nie. Môžu však do tejto diskusie prinášať podnety, cenné občianske, najmä hodnotové pohľady na riešené problémy a predstavu o (ne)želanom stave, ktorý by (ne)mal byť cieľom/výsledkom zmien vo fungovaní systému a jeho pravidlách.

My, právnici, sme skončili (väčšinou za štátne prostriedky) právnické fakulty univerzít na to, aby sme sa aj za ostatných – za naše rodiny, komunity, v ktorých žijeme, za našich spoluobčanov „neprávnikov“ riadne starali o agendu zabezpečenia spravodlivosti v našej krajine. Aby sme im vedeli vysvetliť (sedliackou morálnou logikou) čo a prečo sa deje tak ako sa deje a mohli byť hrdí na plnenie našej úlohy v spoločnosti.

ALE POZOR, NIE JE PRÁVNIK AKO PRÁVNIK ...

Sudcovia rozhodujú spory medzi občanmi, rozhodujú o vine a treste, správnych žalobách a o mnohých ďalších vážnych právnych veciach sporového či mimosporového charakteru v oblastiach pôsobnosti jednotlivých súdov, ktoré určuje zákon. Ústava SR garantuje ľuďom na Slovensku právo na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1) poskytovanú súdom alebo iným orgánom určeným zákonom.

Exekútori uskutočňujú nútený výkon súdnych rozhodnutí a iných exekučných titulov, ktoré povinné osoby (dlžníci) nesplnili dobrovoľne, a to na základe návrhu oprávnených osôb (veriteľov).

Notári uskutočňujú notársku činnosť vymedzenú zákonom, najmä spisujú a vydávajú listiny o právnych úkonoch (notárske zápisnice), osvedčujú právne významné skutočnosti, vedú notárske centrálné registre (dražieb, listín, závetov, záložných práv), starajú notárske úschovy (listiny, peniaze, veci), plnia úlohy v dedičskom konaní, zastupujú v katastrálnom konaní, vykonávajú správu majetku a poskytujú právne rady súvisiace s notárskou činnosťou.

Advokáti poskytujú právne služby ľuďom a organizáciám za odmenu. Ich prvoradým cieľom a úlohou je chrániť záujmy klienta, nie verejný záujem (aj keď zastupujú štát, je to ich klient). Poskytujú právne rady, spisujú listiny o právnych úkonoch, spracúvajú právne rozbor, vykonávajú správu majetku klientov a ďalšie formy právneho poradenstva a právnej pomoci sústavne a za odmenu. Zastupujú subjekty v civilnom, správnom a trestnom konaní. V trestnom konaní pomáhajú podozrivým a obvineným uplatňovať ich právo na obhajobu, často zastupujú aj práva a záujmy poškodených.

OCHRANU VEREJNÉHO ZÁJMU MAJÚ VÝSLOVNE VO SVOJEJ PÔSOBNOSTI VYJADRENÚ IBA PROKURÁTORI

Osobitné poslanie z pohľadu ochrany verejného záujmu, práv a zákonom chránených záujmov ľudí, organizácií, a štátu (čl. 149 Ústavy SR) plní v slovenskej spoločnosti prokuratúra. Tá svoje poslanie plní prostredníctvom vykonávania pôsobnosti **prokurátorov**. Každý prokurátor skladá do rúk generálneho prokurátora sľub, ktorý znie:

*„Sľubujem na svoju **česť a svedomie**, že budem **dodržiavať** Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy, že pri výkone svojej funkcie ich budem **uplatňovať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia** a že v súlade s nimi budem vykonávať funkciu prokurátora **nestranne a spravodlivo**. Budem zachovávať **vernosť Slovenskej republiky** a chrániť **dôstojnosť funkcie prokurátora**.“*

Postavenie a úlohy prokurátora v slovenskej spoločnosti, rozdiely vo východiskách výkonu funkcie prokurátora oproti advokátom, ktorí zastupujú záujmy svojho klienta, si detailnejšie priblížime v ďalšom článku.

Pre všetkých právnikov, ktorý k výkonu svojho právnického remesla pristupujú **zodpovedne a čestne**, by však malo byť „sväté“ pravidlo uvedené v článku 152 ods. 4 Ústavy SR, podľa ktorého:

*„(4) **Výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto Ústavou.**“*

OCHRANA VEREJNÉHO ZÁUJMU PRÁVNICKMI, ... ALEBO PREČO BY MAL BYŤ PROKURÁTOR HODEN ZVÝŠENEJ POZORNOSTI, ÚCTY AJ OCHRANY ZO STRANY SPOLOČNOSTI ?

JUDR. PETER SEPEŠI

PROKURÁTOR GENERÁLNEJ PROKURATÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EXTERNÝ PEDAGÓG FAKULTY PRÁVA PEVŠ

ZAKLADAJÚCI ČLEN UČPS

E-MAIL: PETER.SEPESI@GMAIL.COM

KLÚČOVÉ SLOVÁ:

prokuratúra SR, prokurátor, advokát, právnické povolania, morálka, spravodlivosť, sľub, verejný záujem, výberové konanie, nezávislosť, morálna logika, príkaz klienta, lobizmus, Ústava SR, zákon o prokuratúre, zákon o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry, Trestný zákon, legislatívny proces

ABSTRAKT:

Prinášame Vám ďalší zo série príspevkov, ktorý na základe nielen profesionálneho ale aj ľudského poznania a osobnej skúsenosti jeho autora, približuje čitateľom, aké je poslanie, úlohy a postavenie prokurátora v systéme zabezpečenia spravodlivosti na Slovensku.

Poznanie poslania a teda aj základného hodnotového nastavenia prokurátora a výkonu jeho funkcie je dôležitým východiskom pre to, aby si bežný občan mohol uvedomiť, akým dôležitým prvkom pre ochranu verejného záujmu, ochranu práv občanov, organizácií a poriadku v ich každodennom živote, pre účinné fungovanie systému brzd a protiváh v právnom štáte, je riadny – odborný, nestranný a nezávislý výkon funkcie tak radového prokurátora, ako aj vedúcich prokurátorov – generálny prokurátor a jeho námestníci, krajskí a okresní prokurátori a ich námestníci, riaditelia odborov, vedúci oddelení.

V tej súvislosti je však potrebné uviesť aj to, že zásadnou požiadavkou pre riadne plnenie úloh prokurátora a účinné fungovanie systému zabezpečenia spravodlivosti je vyhľadávanie a zabezpečovanie dôkazov a podkladov rôznymi zložkami polície a inými štátnymi orgánmi kontroly/dohľadu, ktoré sú súčasťou výkonnej moci.

Na ne je prokurátor odkázaný, keďže prokuratúra nemá vlastné technické zariadenia ani personál pripravený na vykonanie odposluchov, sledovanie, kontrolovanú zásielku a pod.

Čo prokurátorovi tieto zložky štátu nepripravia – čo mu doslova nepríde „na stôl“, to prokurátor nevie sám vypátrať, vyhľadať, stíhať, riešiť, napraviť.... nemá na to organizačno-technické ani personálne kapacity.

Bez aktívneho nestranného a nezávislého fungovania polície a iných štátnych orgánov kontroly a dohľadu ani nezávislí a nestranní prokurátori (ani sudcovia) nedokážu zlepšovať stabilitu, predvídateľnosť a vymožiteľnosť práva v spoločnosti – zvyšovať a upevňovať dôveru vo fungovanie právneho štátu na Slovensku.

„OCHRANU VEREJNÉHO ZÁUJMU“ MAJÚ VÝSLOVNE VO SVOJEJ PÔSOBNOSTI VYJADRENÚ SPOMEDZI PRÁVNICKÝCH POVOLANÍ IBA PROKURÁTORI

Osobitné poslanie z pohľadu ochrany verejného záujmu, práv a zákonom chránených záujmov ľudí, organizácií, a štátu (čl. 149 Ústavy SR) je v slovenskej spoločnosti zverené prokuratúre. Tá svoje poslanie – ústavou zverenú úlohu, plní **prostredníctvom vykonávania pôsobnosti prokurátorov** (§ 4 zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre), ktorých postavenie a úlohy v spoločnosti si priblížime detailnejšie.

O OSOBITNOM POSTAVENÍ, POSLANÍ A ZODPOVEDNOSTI PROKURÁTOROV

Na Slovensku funkciu prokurátora vykonáva cca 1000 prokurátorov (presné údaje je možné nájsť v *Správe o činnosti prokuratúry a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti* za príslušný rok – napr. v Správe o činnosti za rok 2023 na strane 15 je uvedené že z plánovaného počtu 1132 prokurátorov bolo k 31.12.2023 neobsadených 111 miest prokurátorov, z toho v **trestnej oblasti pôsobilo cca 890 prokurátorov** a v **netrestnej oblasti cca 110 prokurátorov**). Prokuratúra v spolupráci s Justičnou akadémiou SR priebežne pripravujú pre budúci výkon funkcie prokurátorov niekoľko desiatok **právnych čakaťelov prokuratúry** (príprava trvá cca 2 až 2 a pol roka).

Na Slovensku pôsobí približne **1400 sudcov** (podľa stránky MS SR – Sudcovia) a **cca 1000 vyšších súdnych úradníkov a asistentov sudcu**, viac ako **5600 advokátov** a **2500 advokátskych koncipientov**, ktorí sú združení v Slovenskej advokátskej komore, približne **300 notárov** a **250 exekútorov**.

Z počtu vykonávateľov právnických povolání vyplýva, že **bežný človek v každodennom živote príde do kontaktu najčastejšie zrejme s advokátmi** alebo advokátskymi koncipientmi, či už pri poskytovaní právnych služieb alebo aj v bežnom spoločenskom živote (je ich najviac a pomáhajú v teréne riešiť problémy ľudí, firiem a inštitúcií).

Rovnako aj **do rôznych verejných funkcií** (podľa článku 2 ústavného zákona č. 357/2004 Z. z. napr. poslanec NR SR, člen vlády, poslanec územnej samosprávy, primátor, starosta, ale aj člen štatutárneho orgánu, riadiaceho orgánu a kontrolného orgánu alebo dozorného orgánu právnických osôb, ktorých do funkcie priamo alebo nepriamo navrhuje alebo ustanovuje štát alebo právnická osoba so 100%-nou majetkovou účasťou štátu) sa môžu dostať **predovšetkým advokáti**, keďže advokátovi zákon nezakazuje výkon rôznych verejných funkcií popri výkone povolania advokáta.

Na rozdiel od sudcov, vyšších súdnych úradníkov či prokurátorov a právnych čakaťelov prokuratúry, ktorí majú prísne zákonom upravenú **nezlučiteľnosť výkonu ich funkcie**.

VEĽKÁ ČASŤ PROKURÁTOROV VYKONÁVA FUNKCIU PROKURÁTORA AKO SVOJE PRVÉ POVOLANIE PO VYSOKEJ ŠKOLE ... ČASTO AŽ DO DÔCHODKU.

Mladí právnici, tí, ktorí si vybrali **povolanie prokurátora** sa rozhodli ísť cestou hľadania a presadzovania ideálov pravdy, spravodlivosti, vybrali si výkon služby pre spoločnosť, ktorej **podstatou je ochrana verejného záujmu, ochrana práv a zákonom chránených záujmov ľudí, organizácií a štátu** (čl. 149 Ústavy SR).

Zároveň sa **prijatím poslanca** vykonávať funkciu **prokurátora vzdali možnosti podnikat'**. Nesmie vykonávať ani **inú platenú funkciu, podnikat'**, ani **vykonávať inú zárobkovú činnosť** s výnimkou tých, ktoré sú uvedené v § 11 ods. 3 zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakaťeloch prokuratúry za predpokladu, že taká činnosť nenarušuje riadny výkon funkcie prokurátora a dôstojnosť funkcie prokurátora, nemá vplyv na povinnosť prokurátora využívať služobný čas v plnom rozsahu a neohrozuje dôveru v nestrannosť prokuratúry.

Prokurátori nemajú možnosť udelenia odmienu, t. j. prokurátor po doručení platového dekrétu (po valorizácii základného platu) začiatkom roka vie presne, aký príjem v danom roku dosiahne a má obmedzené možnosti iných príjmov. To všetko prokurátor prijal, akceptoval, keď sa rozhodol pre toto náročné ale krásne právnické povolanie.

Prokurátor sa vymenovaním a teda prijatím funkcie prokurátora zaviazal byť **apolitický, spravodlivý, nestranný, nezávislý a zdržanlivý** po celý svoj profesionálny život vo funkcii prokurátora.

Mnohí prokurátori vykonávajú funkciu prokurátora celú svoju profesionálnu kariéru, až do odchodu do starobného dôchodku. Ich integrita, uvedomelosť, zodpovednosť, inštitucionálna pamäť a odovzdávanie poznatkov a skúseností mladším kolegom, sú determinujúce pre službu zabezpečenia spravodlivosti, ktorú pre slovenskú spoločnosť vykonáva prokuratúra.

Je potrebné zrozumiteľne odprezentovať občanom, že **prokurátori majú úplne iné hodnotové východiská a vnútorné „príkazy“ pri výkone svojej právnickej profesie ako majú napr. advokáti, alebo aj notári či exekútori.**

AŽ PRÍLIŠ VEĽA OBČANOV NEVIE, ŽE PROKURÁTOR JE OCHRANCA VEREJNÉHO ZÁUJMU, A NIE ADVOKÁT, S KTORÝM SA VŠAK OBČAN STRETNE ČASTEJŠIE

V roku 2022 mimovládna organizácia VIA IURIS v spolupráci s agentúrou FOCUS realizovala prieskum verejnej mienky a zisťovala, do akej miery občania poznajú **hlavné poslanie a úlohy prokuratúry a prokurátorov v spoločnosti**, či bežní občania rozoznajú **základné rozdiely práce advokátov, sudcov a prokurátorov.**

Výsledky tohto výskumu sú zverejnené v článku *Prokuratúra má vysvetľovať rozhodnutia a komunikovať s novinármi, myslí si verejnosť* (21.9.2022).

Jedným z výstupov výskumu je poznatok, že: „**Väčšina ľudí nevie, čo vlastne robí prokurátor.**“

Veľká časť bežnej populácie nerozlišuje medzi sudcom a prokurátorom, a dokonca ani medzi prokurátorom a advokátom, pritom profesionálne **východiská advokáta**, ktoré sú z podstaty veci prirodzene zamerané na **ochranu záujmov klienta** sú zásadne **odlišné od profesionálnych východísk prokurátora**, ako si ukážeme aj nižšie.

Povinnosť prokurátora chrániť verejný záujem je vyjadrená v základných povinnostiach prokurátora v § 5 písm. c) zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre a je premietnutá aj do preambuly Etického kódexu prokurátora:

Základné povinnosti a zároveň profesionálne a hodnotové východiská/princípy výkonu funkcie prokurátora (§ 5 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre), ktoré sú premietnuté aj do sľubu prokurátora (§ 8 ods. 3 zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry):

„§ 5

Prokurátor vykonáva svoje úlohy na základe zákona a prostriedkami ustanovenými zákonom. Pri plnení úloh je prokurátor povinný

- podľa najlepšieho vedomia a svedomia uplatňovať Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony, medzinárodné zmluvy vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy,**
- rešpektovať a chrániť ľudskú dôstojnosť, základné ľudské práva a slobody a vyvarovať sa akejkoľvek diskriminácie,**
- chrániť verejný záujem,**
- postupovať iniciatívne, spravodlivo, nestranne a bez prietáhov.“**

Preambula Etického kódexu prokurátora

„PREAMBULA

Hlavným účelom Etického kódexu prokurátora je upraviť základné princípy a pravidlá profesijnej zodpovednosti a správania sa prokurátora v záujme vytvorenia, udržiavania a prehlbovania dôvery verejnosti v prokurátorský stav.

Prokurátor, konajúc vo verejnom záujme, ochraňujúc verejný záujem a slúžiac verejnému záujmu, je povinný striktné dodržiavať a rešpektovať právny poriadok Slovenskej republiky a konať v súlade s Etickým kódexom prokurátora tak pri výkone funkcie prokurátora, ako aj vo svojom súkromí.

Prokurátor vykonáva svoju funkciu spôsobom preukazujúcim najvyššiu formu **nezávislosti, nestrannosti, profesionality, zodpovednosti, bezúhonnosti a dôveryhodnosti.**

Prokurátor si uvedomuje význam funkcie prokurátora v spoločnosti a prispôsobuje svoje pracovné aj súkromné aktivity tomu, aby sa nenarušila **dôstojnosť funkcie prokurátora.**

Etický kódex prokurátora je záväzný pre všetkých prokurátorov.

Etický kódex prokurátora je v súlade s odporúčaním Rady Európy č. Rec/2000/10 o etickom kódexe verejných činiteľov, najvyššími štandardmi profesionálnej zodpovednosti prokurátorov schválenými Medzinárodnou asociáciou prokurátorov v roku 1999 v Amsterdame a Európskymi smernicami o etike a správaní sa prokurátorov prijatými na konferencii generálnych prokurátorov Európy dňa 31.5.2005 v Budapešti (tzv. „Budapeštianske smernice“).

POSANÍM ADVOKÁCIE A ADVOKÁTOV JE CHRÁNIŤ PRÁVA A ZÁJMY KLIENTA PODĽA JEHO PRÍKAZOV, SPRÁVIDLA ZA ODMENU

Hlavné spoločenské poslanie advokácie je definované v § 1 Zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.

„§ 1

Poslanie advokácie

- (1) Advokácia **pomáha uplatňovať ústavné právo fyzických osôb na obhajobu a chrániť ostatné práva a záujmy fyzických osôb a právnických osôb** (ďalej len „klient“) v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, so zákonmi a s inými všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- (2) **Výkon advokácie je zastupovanie klientov** v konaní pred súdmi, orgánmi verejnej moci a inými právnymi subjektmi, **obhajoba v trestnom konaní, poskytovanie právnych rád, spisovanie listín o právnych úkonoch, spracúvanie právnych rozborov, správa majetku klientov a ďalšie formy právneho poradenstva a právnej pomoci, ak sa vykonáva sústavne a za odmenu** (ďalej len „právne služby“).
- (3) ...“

V celom texte Zákona o advokácii, ani v Advokátskom poriadku, ktorý je súborom pravidiel profesijnej etiky advokátov, sa spojenie „**verejný záujem**“ neuvádza.

Profesionálne východiská výkonu povolania advokáta sú postavené na „záujme klienta“ a „záujme advokáta“, resp. „záujme dodržania cti a vážnosti advokátskeho stavu“.

Rovnako je aj zo základných povinností advokáta zrejmé, že prvoradou úlohou advokáta nie je hľadanie pravdy a spravodlivosti, či ochrana verejného záujmu, ale chrániť práva a záujmy klienta podľa príkazov klienta, ktoré sú v medziach právnych predpisov, ... a to sústavne a za odmenu (§ 18 zákona o advokácii).

„Práva a povinnosti advokáta

§ 18

- (1) **Advokát je pri výkone advokácie povinný zachovávať Ústavu, zákony a predpisy vydané na ich vykonanie a v ich medziach riadiť sa príkazmi klienta.**
- (2) **Advokát je povinný chrániť práva a oprávnené záujmy zastupovaného, konať pri tom svedomite, dôsledne využívať všetky zákonné prostriedky a uplatňovať, čo podľa svojho presvedčenia a príkazu klienta pokladá za prospešné.**
- (3) **Advokát postupuje pri výkone advokácie tak, aby neznižoval dôstojnosť advokátskeho stavu. V záujme toho je povinný dodržiavať pravidlá profesijnej etiky a iné pravidlá, ktoré určuje predpis komory.**
- (4) **Advokát je povinný v priebehu poskytovania právnej služby informovať klienta, ktorý je spotrebiteľom právnej služby, o výške odmeny za úkon právnej služby ešte pred začatím tohto úkonu, inak mu odmena nepatrí. To neplatí v prípade, ak je potrebné úkon právnej služby vykonať bezodkladne.**
- (5) **Odmena advokátovi nepatrí za tie úkony, pri ktorých nepostupoval s odbornou starostlivosťou.**
- (6) ...“

Advokát je okrem toho viazaný aj povinnosťou mlčanlivosti a to o všetkých skutočnostiach, o ktorých sa dozvedel v súvislosti s výkonom advokácie (§ 23 zákona o advokácii)

§ 23 Zákona o advokácii (Povinnosť advokáta zachovávať mlčanlivosť)

„§ 23

- (1) **Advokát je povinný zachovávať mlčanlivosť o všetkých skutočnostiach, o ktorých sa dozvedel v súvislosti s výkonom advokácie, ak osobitný predpis na úseku predchádzania a odhaľovania legalizácie príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu^{13a)} neustanovuje inak.**
- (2) **Pozbaviť advokáta povinnosti zachovávať mlčanlivosť môže klient a po smrti či zániku klienta iba jeho právny nástupca. Ak má klient viac právnych nástupcov, na účinné pozbavenie advokáta povinnosti zachovávať mlčanlivosť sa vyžaduje súhlasný prejav vôle všetkých právnych nástupcov klienta. Súhlas musí mať písomnú formu.**
- (3) **Advokát je povinný zachovávať mlčanlivosť aj v prípade, ak ho klient alebo všetci jeho právni nástupcovia pozbavia tejto povinnosti, ak usúdi, že pozbavenie povinnosti zachovávať mlčanlivosť je v neprospech klienta.**
- (4) **Advokát nemá povinnosť zachovávať mlčanlivosť voči osobe, ktorú poveruje vykonaním jednotlivých úkonov právnych služieb, ak je táto osoba sama povinná zachovávať mlčanlivosť podľa osobitných predpisov.**

- (5) **Advokát nemá povinnosť zachovávať mlčanlivosť v konaní pred súdom alebo iným orgánom, ak predmetom konania je spor medzi ním a klientom alebo jeho právny nástupcom.**
- (6) ...“

Obdobne upravuje **základné východiská výkonu povolania advokáta** aj **Advokátsky poriadok** schválený konferenciou advokátov 11. júna 2021, ktorý je zároveň **súborom pravidiel profesijnej etiky, ktoré je advokát povinný dodržiavať**, najmä jeho **preambula** a § 5.

Advokátsky poriadok

„Preambula

*V spoločnosti, kde úcta k demokracii a právu je jedným z najdôležitejších ústavných princípov, má advokát nezastupiteľné postavenie, pretože **existencia slobodného a nezávislého advokátskeho povolania je základným prostriedkom ochrany ľudských práv a slobôd proti moci štátu.***

*Advokát **slúži spravodlivosti tým, že je povinný poskytovať právnu službu v súlade so zákonom pre tých, ktorí ho poverili obhajobou alebo právnym zastupovaním.***

*Povinnosti advokáta vyplývajúce z výkonu povolania sa neobmedzujú len na povinnosti upravené zákonom. S výkonom povolania advokáta sa nerozlučne spájajú rozsiahle **etické povinnosti voči klientom a voči súdom a orgánom, pred ktorými advokát presadzuje záujmy svojho klienta, alebo pred ktorými koná v jeho mene.***

*Advokátsky poriadok Slovenskej advokátskej komory (ďalej len „advokátsky poriadok“) vychádza zo zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“) a z **tradícií slovenskej advokácie založených na úcte k profesijným a morálnym hodnotám, ktoré sú dedičstvom generácií advokátov.***

Advokátsky poriadok podrobnejšie upravuje práva a povinnosti advokáta pri výkone advokácie a v medziach zákona platí aj pre kolektívne formy poskytovania právnych služieb, zahraničné subjekty pôsobiace v Slovenskej republike v oblasti profesijného poskytovania právnych služieb a zamestnancov.

Advokátsky poriadok je súborom pravidiel profesijnej etiky, ktoré je advokát povinný dodržiavať.“

„§ 5

- (1) **Pri poskytovaní právnych služieb je prvoradý záujem klienta.** Jeho oprávnené záujmy majú prednosť pred inými záujmami advokáta, ako aj pred jeho ohľadom na iných advokátov.
- (2) Advokát postupuje s rovnakou svedomitosťou a starostlivosťou vo veciach, v ktorých bol ustanovený súdom alebo Centrom právnej pomoci, ako vo veciach iných klientov.
- (3) **Advokát nie je oprávnený bez súhlasu klienta overovať pravdivosť alebo úplnosť skutkových informácií poskytnutých klientom. Ak má o ich pravdivosti alebo úplnosti dôvodné pochybnosti, poučí klienta o možných právnych dôsledkoch takto získanej informácie; možnosť odstúpiť od zmluvy o poskytovaní právnych služieb nie je tým dotknutá.**
- (4) **Advokát nesmie použitím informácie, ktorú v súvislosti s poskytovaním právnych služieb získal o klientovi alebo od klienta, spôsobiť klientovi ujmu, alebo sebe alebo tretej osobe zabezpečiť prospech na ujmu klienta.**

- (5) *Advokát je povinný zdržať sa konania, ktoré by ho mohlo priviesť do finančnej alebo inej závislosti od klienta.“*

**§ 22 Zákona o advokácii
(Vzťah advokáta ku klientovi)**

„§ 22

- (1) *Advokát je oprávnený odstúpiť od zmluvy o poskytovaní právnych služieb len zo závažných dôvodov, najmä ak sa narušila nevyhnutná dôvera medzi ním a klientom alebo pokyn klienta je v rozpore s predpismi komory. Advokát tak postupuje vždy, ak zistí dôvody uvedené v ustanovení § 21.*
- (2) *Advokát je oprávnený odstúpiť od zmluvy o poskytovaní právnych služieb, ak klient napriek poučeniu advokátom trvá na tom, aby advokát postupoval podľa jeho pokynu.“*

**ADVOKÁTI NIE SÚ OCHRANCAMI VEREJNÉHO ZÁUJMU ALE ZÁUJMOV SVOJICH KLIENTOV
– PRETO NESMÚ DOSTAŤ „LEGISLATÍVNU MOC“**

Z vyššie uvedeného je zrejmé, že základným poslaním advokácie a úlohou advokátov pri poskytovaní právnych služieb klientovi nie je hľadať pravdu, spravodlivosť, či verejný záujem, ale chrániť na najvyššej možnej profesionálnej úrovni záujmy klienta, ktorého advokát zastupuje, a ktorý mu za poskytnutie právnych služieb poskytuje odmenu.

Toto konštatovanie nie je výtkou voči kolegom, advokátom, ktorých prácu si vážime a jej význam v právnom štáte je nepochybný, ale ako **objasnenie prirodzených profesijných východísk výkonu povolania advokáta**, ktoré sú dané podstatou a cieľom jeho činnosti. Často ide o zastupovanie, právne poradenstvo a iné formy právnej pomoci klientom na ochranu ich základných práv a slobôd pred neoprávneným zásahom zo strany verejnej moci.

**NA POSTUPY A STANOVISKÁ ADVOKÁTOV SA SPOLOČNOSŤ PRETO MUSÍ POZERAŤ AJ CEZ
PRIZMU PRIRODZENEJ PODSTATY VÝKONU ICH POVOLANIA**

Podstatou výkonu povolania advokáta je s odbornou starostlivosťou hájiť práva a záujmy svojho klienta podľa príkazov klienta (v súlade s právom), dokonca niekedy aj proti vôli klienta (§ 23 ods. 3 Zákona o advokácii), prípadne chrániť záujmy vlastné (§ 23 ods. 5 Zákona o advokácii).

A to advokáti robia dôsledne a budú to robiť v takom rozsahu, v akom im to pravidlá fungovania spoločnosti a ich uplatňovanie umožní, či už v rámci činnosti orgánov výkonnej moci, zákonodarnej moci alebo aj súdnej moci.

**VO FÉROVOM SYSTÉME TRESTNEJ SPRAVODLIVOSTI BY PROKURÁTOR A ADVOKÁT MALI
K SPOLOČNÝM TÉMAM SEDIETĚ ZA ROKOVACÍM STOLOM AKO PARTNERI**

V rámci systému trestnej spravodlivosti pri vyvažovaní snahy advokátov prispôbovať legislatívu ochrane práv a záujmov svojich klientov plní významnú úlohu (aj) **prokuratúra**, ktorá v súlade so svojim ústavným poslaním (čl. 149 Ústavy SR) vykonávaním zákonných kompetencií **predovšetkým generálneho prokurátora** vie poukázať v akomkoľvek štádiu legislatívneho procesu na nedostatky navrhovanej legislatívy.

V oblasti legislatívy má aj **Rada prokurátorov SR** (ako najvyšší výkonný orgánom samosprávy prokurátorov s celoštátnou pôsobnosťou, úlohou ktorého je **iniciatívne zabezpečovať a chrániť**

práva a oprávnené záujmy prokurátorov a koordinovať činnosť prokurátorských rád) zákonom výslovne ustanovenú **kompetenciu zaujímať stanoviská k návrhom zákonov, ktoré súvisia s pôsobnosťou, organizáciou a plnením úloh prokuratúry** [§ 224 ods. 1 písm. c) zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry], hoci v právnom systéme chýbajú praktické mechanizmy na účinnejšie uplatňovanie tejto kompetencie.

Vychádzajúc zo základných povinností prokurátora (aj sľubu prokurátora) je možno **túto kompetenciu vnímať nielen ako oprávnenie**, ktoré Rada prokurátorov SR „môže“ uplatniť ale aj ako **povinnosť prokurátorov pôsobiacich v Rade prokurátorov SR**, aby v prípadoch, keď sa navrhujú zmeny zákonov, ktoré majú vplyv na plnenie úloh prokuratúry a teda aj na prácu prokurátorov, ktorých zastupujú, **ak identifikovali zásadné vecné nedostatky alebo zásadné nedostatky legislatívneho procesu, v záujme ochrany všeobecného záujmu na tieto nedostatky kvalifikovane poukázali** a konštruktívne sa snažili o ich odstránenie.

V tej súvislosti je však potrebné uviesť, že **medzi prokurátormi sa vyskytuje nejednotnosť výkladu uplatňovania tejto kompetencie**, pričom bol aj verejne prezentovaný **právny názor**, ktorého podstata spočíva v tom, že Rada prokurátorov SR, môže v oblasti legislatívy vykonávať kompetenciu podľa § 224 ods. 1 písm. c) zákona č. 154/2001 Z. z. **iba v rozsahu podľa legislatívnych pravidiel vlády SR**, t. j. uplatnením pripomienok v rámci medzirezortného pripomienkového konania (MPK) a to:

1. zaslaním pripomienok Rady prokurátorov SR **odboru legislatívy, stratégie a ústavného práva** Generálnej prokuratúry SR na ich zapracovanie do pripomienok Generálnej prokuratúry SR (pri postupe podľa čl. 13 ods. 2 legislatívnych pravidiel vlády SR) alebo
2. zaslaním pripomienok Rady prokurátorov SR **priamo predkladateľovi** návrhu zákona cez portál Slov-lex (pri postupe podľa čl. 13 ods. 4 legislatívnych pravidiel vlády SR).

Iná možnosť uplatnenia kompetencie Rady prokurátorov SR podľa § 224 ods. 1 písm. c) zákona č. 154/2001 Z. z. podľa autorky príspevku nie je prípustná. To znamená, že ak ide o návrh zákona predložený bez MPK (návrh zákona predložený priamo do vlády s návrhom na skrátené legislatívne konanie alebo návrh zákona, ktorý predložil poslanec alebo výbor NR SR), podľa názoru autorky príspevku Rada prokurátorov SR kompetenciu podľa § 224 ods. 1 písm. c) zákona č. 154/2001 Z. z. nie je oprávnená uplatniť. K tomu pozri bližšie článok prokurátorky JUDr. Lindy Wáclavovej PhD. dostupný na stránke www.pravnelisty.sk s názvom: K stanovisku Rady prokurátorov SR ohľadne zrušenia Úradu špeciálnej prokuratúry.

Takéto zúženie kompetencií Rady prokurátorov SR je však viac ako diskutabilné a mnohí prokurátori s ním nesúhlasia, jednak s ohľadom na **samosprávnu povahu Rady prokurátorov SR**, ako aj na **základný zákonný rámec poslania/účelu zriadenia** orgánov samosprávy prokurátorov, ktoré sa „**zriaďujú na ochranu práv a oprávnených záujmov prokurátorov**“ (§ 218 ods. 1 zákona č. 154/2001 Z. z.).

Ak by mal byť rozsah kompetencií orgánov samosprávy prokurátorov zúžený len iba na tých niekoľko v zákone č. 154/2001 Z. z. výslovne vymenovaných kompetencií, **nebola by to už zrejme ani samospráva** a najmä **v zákone by zrejme nebol vyjadrený všeobecný rámec pre činnosť orgánov samosprávy** (iniciatívne zabezpečovať a chrániť práva a oprávnené záujmy prokurátorov) s tým, že **spôsob výkonu samosprávy prokurátorov, vrátane komunikácie navonok a zastupovanie prokurátorského stavu podlieha interným predpisom a rozhodnutiam orgánov samosprávy** (ak ich schvália) a najmä priebežnému kritickému hodnoteniu zo strany členov 9 prokurátorských rád (8 krajov a GP) i 9 zhromaždení prokurátorov. **Prokurátori sa môžu pýtať** cez svoje prokurátorské rady i priamo, môžu **žiadať** svojich zástupcov v prokurátorskej rade i Rade prokurátorov SR

o **predchádzajúce, priebežné či dodatočné informovanie** prokurátorov alebo o **predchádzajúce odsúhlasenie mandátu** na schvaľovanie zásadných stanovísk v nižších orgánoch samosprávy a až následne v Rade prokurátorov SR, môžu **členov orgánov samosprávy brať na zodpovednosť** a prípadne aj odvolať svojich zástupcov v Rade prokurátorov SR či prokurátorskej rade a zvoliť si nových.

To všetko je však vecou autonómneho nastavenia procesov a zodpovednostných vzťahov v orgánoch samosprávy prokurátorov.

V tej súvislosti je vhodné pripomenúť si aj **dôvodovú správu** k zriadeniu orgánov samosprávy prokurátorov? ako aj **Štandardy profesionálnej zodpovednosti a prehlásenie základných povinností a práv prokurátorov prijaté Medzinárodnou asociáciou prokurátorov 23.4.1999** (slovenský preklad: <https://beta.ucps.sk/standardy-profesionalnej-zodpovednosti-a-prehlasenie-zakladnych-povinnosti-a-prav-prokuratorov-prijate-medzinarodnou-asociaciou-prokuratorov>).

Znenie bodu 6 písm. h) Štandardov profesionálnej zodpovednosti, práv a povinností prokurátorov:

*„Aby bolo zaistené, že **prokurátori môžu vykonávať svoje profesionálne záväzky nezávisle a v súlade s týmito štandardami**, musia byť chránení proti svojvoľnému jednaniu štátu. Všeobecne musia mať prokurátori právo*

a) ...

h) na vytváranie profesijných združení alebo iných organizácií určených na zastupovanie ich záujmov a na členstvo v nich, na podporu odborného vzdelávania a ochranu svojho postavenia, ako i ...“

V aktuálnom vydaní Štandardov z roku 2018 je to bod 6.8.:

*„6.8. to **form and join professional associations or other organisations to represent their interests, to promote their professional training and to protect their status; and to relief from compliance with an unlawful order or an order which is contrary to professional standards or ethics.**“*

Pozri tiež IAP Human Rights Manual for Prosecutors, 2nd edition, 2009; *Štandardy profesionálnej zodpovednosti práv a povinností prokurátora (na stiahnutie – formát rtf, veľkosť 213 kB) prijaté Medzinárodnou asociáciou prokurátorov 23. apríla 1999, Odporúčanie Rec (2000)19 (na stiahnutie vo formáte rtf, veľkosť 175 kB) prijaté Výborom ministrov Rady Európy 6. októbra 2000, Pravidlá o úlohe prokurátorov (len v anglickej verzii) schválené na 8. kongrese OSN o prevencii zločinnosti a zaobchádzaní s páchatelmi prijaté v Havane 27. augusta až 7. septembra 1990 :*

9. Prosecutors shall be free to form and join professional associations or other organizations to represent their interests, to promote their professional training and to protect their status.

24. Prosecutors who have reason to believe that a violation of the present Guidelines has occurred or is about to occur shall report the matter to their superior authorities and, where necessary, to other appropriate authorities or organs vested with reviewing or remedial power.

Dôvodová správa (osobitná časť)

k zákonu č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry

K § 218:

Dvanásť hlava druhej časti navrhovaného zákona upravuje samosprávu prokurátorov s prihliadnutím najmä na **bod 6 písm. h) Štandardov profesionálnej zodpovednosti, práv**

a povinností prokurátorov, ktoré boli prijaté Medzinárodnou asociáciou prokurátorov 23. apríla 1999, podľa ktorého prokurátori majú právo vytvárať profesijné združenia a združovať sa v nich alebo v iných organizáciách s cieľom zastávať svoje záujmy, ďalej sa vzdelávať a chrániť svoje postavenie. Navrhovaná právna úprava je v súlade aj s **bodom 7 a 24 Pravidiel o úlohe prokurátorov** schválených na 8. kongrese OSN o prevencii zločinnosti a zaobchádzaní s páchatelmi (pozri všeobecnú časť dôvodovej správy) a najmä s **bodom 9** týchto pravidiel, podľa ktorého prokurátori majú mať slobodu vo vytváraní a vstupovaní do profesionálnych združení alebo iných organizácií, aby mohli predstavovať svoje záujmy, zdokonaľovať svoj odborný výcvik a chrániť svoje postavenie.

Prijatie ustanovenia § 218 umožní zriadiť orgány samosprávy prokurátorov, ktorých úlohou je chrániť práva a oprávnené záujmy prokurátorov a vytvoriť podmienky pre činnosť orgánov samosprávy.

K § 219:

Navrhované ustanovenie vymedzuje postavenie jednotlivých zhromaždení prokurátorov a jednotlivých prokurátorských rád tým, že ich ustanovuje za predstaviteľov samosprávy prokurátorov. Prokurátorské rady sú orgány volené príslušným zhromaždením prokurátorov. Ich koordinačným orgánom je Rada prokurátorov Slovenskej republiky (legislatívna skratka je uvedené v § 9 ods. 2).

K § 220:

Navhuje sa priamo zákonom ustanoviť, ktorí prokurátori tvoria príslušné zhromaždenie prokurátorov. V rezorte prokuratúry by tak malo pôsobiť 10 zhromaždení prokurátorov, na generálnej prokuratúre, na 8 krajských prokuratúrach a na vyššej vojenskej prokuratúre. Zhromaždenia prokurátorov krajských prokuratúr budú tvoriť okrem prokurátorov príslušnej krajskej prokuratúry aj prokurátori okresných prokuratúr v jej územnom obvode. Rovnaká zásada sa uplatňuje vo vzťahu k zhromaždeniu prokurátorov vyššej vojenskej prokuratúry, ktoré budú tvoriť nielen prokurátori vyššej vojenskej prokuratúry, ale aj prokurátori všetkých vojenských obvodných prokuratúr.

K § 221 a 222:

V § 221 sa ustanovuje jednotný spôsob kreovania všetkých prokurátorských rád, počet členov prokurátorskej rady, ich funkčné obdobie, ako aj spôsob zániku členstva v prokurátorskej rade pred uplynutím funkčného obdobia.

V § 222 je vymedzená pôsobnosť prokurátorských rád.

K § 223 a 224:

Rada prokurátorov Slovenskej republiky je koordinačným orgánom všetkých desiatich prokurátorských rád. V ustanovení § 223 sa navrhuje, aby tento orgán tvorili predsedovia jednotlivých prokurátorských rád. Predpokladá sa, že takéto riešenie prispeje k efektívnemu výkonu pôsobnosti nielen tohto orgánu, ale aj ostatných orgánov samosprávy prokurátorov.

V ustanovení § 224 je vymedzená pôsobnosť Rady prokurátorov Slovenskej republiky.

K § 225 až 227:

Navrhované ustanovenia upravujú spôsob zvolávania a vedenia zhromaždenia prokurátorov, prokurátorských rád a Rady prokurátorov Slovenskej republiky, ako aj podmienky pre schopnosť uznávania sa týchto orgánov s tým, že podrobnosti o spôsobe rokovania upraví rokovací poriadok.

ZÁKONNÉ KOMPETENCIE A VPLYV GENERÁLNEHO PROKURÁTORA V OBLASTI LEGISLATÍVY SÚ PODSTATNE ŠIRŠIE A SILNEJŠIE AKO RADY PROKURÁTOROV SR

Zákonné možnosti a prirodzený vplyv a rešpekt generálneho prokurátora sú oproti Rade prokurátorov SR podstatne silnejšie o tak v rovine všeobecnej – napríklad pri vypracovaní návrhov na zmenu zákonov (napr. pravidiel trestného konania), či pri pozmeňovacích návrhoch často „prelobovaných“ rôznymi jednotlivcami alebo neformálnymi záujmovými skupinkami skrytých za poslancami Národnej rady SR alebo až v druhom čítaní v parlamente, kde generálny prokurátor okrem **práva účasti na schôdzi národnej rady** (§ 20 ods. 1 zákona SNR č. 350/1996 Z.z.), môže v rozprave **požiadat o slovo a so súhlasom národnej rady vystúpiť** (§ 28 ods. 2 zákona SNR č. 350/1996 Z.z.). Rovnako je generálny prokurátor oprávnený **zúčastniť sa na rokovaní výborov národnej rady s právom udelenia slova**, kedykoľvek o to požiada (§ 53 ods. 1 zákona SNR č. 350/1996 Z.z.) a s **právom pribrať si na schôdzu výboru odborníkov** a požiadať predsedu výboru, aby im bolo udelené slovo.

Významným oprávnením generálneho prokurátora je aj **oprávnenie predkladať predsedovi národnej rady podnety na prijatie zákonov**, ich zmeny alebo doplnenia. (§ 13 ods. 2 Zákona o prokuratúre).

Pri lobingu (nielen) pri tvorbe a presadzovaní pozmeňujúcich návrhov poslancov sú nezriedka aktívni aj advokáti alebo aj iní právnici, niektorí sú aj priamo poslancami.

Podotýkam, že **vo väčšine prípadov nejde o aktivity advokátskej komory**, ale ide o lobing niekedy osôb známych (často aj priamo poslancov – advokátov) a niekedy **presne nezistených osôb s právnickým vzdelaním** (pritom však z podstaty návrhu sa javí byť často zrejmé/logické, hoci nepreukázané a zámerne držané v diskretnosti, že ide o materiál pripravený osobou z radov advokátov, či advokátskou kanceláriou, ktorá „anonymne“ cez poslancov národnej rady pomáha uskutočniť zábery rôznych záujmových skupín, vplyvných ľudí, či niekedy dokonca aj záujmy trestne stíhaných osôb (cieľ je vyhnúť sa kritickému expertnému posúdeniu/zhodnoteniu návrhu a presadiť zmenu pravidiel z pozície prístupu k nositeľom moci). **Nejde o tých etických právnikov/advokátov, ktorí zastupujú prevažne poškodených, štát alebo iné verejné inštitúcie** (a teda vidia pravdu a „veci“ aj zo strany verejného záujmu, či z pohľadu záujmov poškodených), lebo táto časť advokátov má na problémové otázky tvorby legislatívy a uplatňovania práva veľmi podobný názor ako majú prokurátori, sudcovia, vysokoškolskí pedagógovia práva, ale aj iní právnici, ktorí sa snažia o **zistenie pravdy a dosiahnutie materiálnej spravodlivosti**.

Ak by advokát zastupujúci vplyvných obvinených dostal príležitosť navrhnuť legislatívne zmeny, celkom prirodzene by sa snažil konať v záujme svojich klientov, veď to je jeho „džob“, za ktorý dostáva odmenu.

Aj preto majú byť zmeny právnej úpravy vždy výsledkom kompromisov dotknutých záujmových skupín dosiahnutým participatívnym procesom aj za účasti zástupcov občianskej spoločnosti.

Advokáti určite nemajú byť vylúčení z procesov, v ktorých štát pripravuje úpravu pravidiel dotýkajúcich sa ich činnosti, už veľa krát boli prínosom ako členovia pracovných skupín, odborných komisií na rekodifikáciu alebo na riešenie aplikačných problémov implementácie práva.

Advokáti by však nikdy nemali byť určujúcimi tvorcami zmien pravidiel upravujúcich trestnú zodpovednosť, trestanie či trestné konanie, ... a obzvlášť vtedy, ak sú zainteresovaní príkazmi a odmenami svojich trestne stíhaných klientov alebo by sa to tak mohlo javiť. Trestná politika je kľúčová hodnotová agenda právneho štátu, ktorou má štát vytvárať právne, inštitucionálne,

organizačno-technické, personálne podmienky pre účinnú ochranu spoločnosti, občanov a inštitúcií pred trestnou činnosťou, jej účinné odhaľovanie, vyšetrovanie a postih, vrátane odstraňovania škodlivých následkov trestných činov, či prevencie trestnej činnosti – **pre nastolenie a udržiavanie spravodlivosti.**

Ak by im to výkonná moc a zákonodarná moc umožnila a súdna moc, prokuratúra ani akademická obec „nebila na poplach“, zainteresovaní advokáti by boli schopní v záujme svojich klientov pripraviť a presadiť také legislatívne návrhy, ktoré nie sú hľadaním všeobecnej vôle ale presadením záujmov skupinovej vôle ... skupiny trestne stíhaných významných klientov.

Že Vám/nám to **pripomína prípad novely Trestného zákona č. 40/2024 Z.z., ktorej ideoví tvorcovia sú stále neznámi,** resp. predkladateľ návrhu zákona (minister spravodlivosti Boris Susko, zhodou okolností do roku 2023 bol tiež aj advokátom) ich doposiaľ nepredstavil spoločnosti ... ?

V tej súvislosti sa ponúka otázka, či podľa obsahu a dôsledkov tejto novely Trestného zákona sa to javí tak, že tento návrh vytvoril vo verejnom záujme prokurátor, sudca, vyšetrovateľ alebo advokát, ktorého klientom je štát, alebo ho skôr napísal advokát, prípadne politik v prospech záujmov dotknutej skupiny obvinených a obžalovaných osôb ?

V konečnom dôsledku by ani nebolo podstatné, kto návrh novely Trestného zákona napísal, ak by k návrhu prebehlo riadne medzirezortné pripomienkové konanie aj s rozporovými konaniami k uplatneným pripomienkam, čo sa však žiaľ nestalo a dnes je tento legislatívny proces už len (ďalšou) jazvou rozdeľujúcou slovenskú spoločnosť, vrátane právnickej obce, hoci sa stretávame a tvárime sa, že všetko je v poriadku.

Návrh novely Trestného zákona – dôležitého zákona kódexového typu, ktorý obsahoval zásadné zmeny v pravidlách trestnosti a trestania na Slovensku (najväčšie od roku 2005), bol prvý raz zverejnený **6.12.2023** v deň jeho schválenia vo vláde, pričom **navrhovaná účinnosť novely,** ktorá okrem iného **rušila Úrad špeciálnej prokuratúry a presúvala agendy na iné zložky prokuratúry** bola od **1.1.2024,** resp. 15.1.2024, t. j. o 25 dní.

Každý (najmä) právnik, nech si odpovie sám na otázky:

Či sa takto má vykonávať „právnické remeslo“ v právnom štáte, vrátane skráteného legislatívneho procesu ?

Či má právnik prepožičať svoje právnické umenie na takéto postupy, ktoré účelovo krivia hodnotové nastavenie spravodlivosti v spoločnosti, vážne narušujú dôveryhodnosť štátu, jeho predstaviteľov i legislatívneho procesu a v neposlednom rade vytvárajú nielen názorový ale aj hodnotový konflikt medzi právnikmi ?

Či má právnik, ktorý rozumie tomu, aké zmeny a akým spôsobom sa v spoločnosti „pripravujú“ a aké budú ich dôsledky, mlčať a nepoukázať v mene tých všetkých, ktorí nemajú právnickú fakultu, pre ktorých majú právnici zabezpečovať spravodlivosť, na to, že sa v spoločnosti deje niečo hrubo vybočujúce z rámca zákona a štandardných postupov ?

Cítite sa dôstojne, ako občania, ako právnici, keď od Vás predstavitelia štátu dočasne spravujú štátnu moc očakávajú, že budete „ako poddaní“ rešpektovať / akceptovať revolučné zmeny trestnej legislatívy (a ich praktické dopady), ktoré ostali v mnohých zásadných bodoch bez akceptovateľného vecného odôvodnenia, keď aj ústavný súd potvrdil, že boli presadené v skrátenom legislatívnom procese nezákonným spôsobom, ktorí vylúčil zapojenie odborníkov štátnych rezortov i občianskej spoločnosti ?

Úcta k pravidlám legislatívneho procesu, ich podstate a zmyslu, osobitne, ak ide o zásadné zmeny kódexov (trestnej politiky), ale aj **úcta ku profesionálom** (sudcom, prokurátorom, policajtom, pracovníkom ZVJS a ich administratívneho aparátu), ktorých úlohou je (akékoľvek) zmeny právnej úpravy zaviesť do praxe popri priebežnom vybavovaní bežnej agendy **dostala novú bezprecedentnú podobu**.

K dopadom novely Trestného zákona predpokladaným v čase jej schvaľovania v národnej rade si môžete prečítať viac v článku s názvom: Praktické dopady novely Trestných kódexov na procesy – desiatky tisíce úkonov navyše ... a ďalších 20 článkoch, ktoré nájdete na kartách na vrchu tohto článku.

Každý občan nech si svojim kritickým zhodnotením faktov a argumentov, vrátane rozhodnutia Ústavného súdu SR číslo PL. ÚS 3/2024, (nález na viacerých miestach odôvodnenia konštatuje **porušenie zákona, nie však nesúlad s Ústavou SR**), **sám poskladá mozaiku poznania** a vytvorí si vlastný názor a závery o tom, ako súčasní držiteľia štátnej moci vykonávajú jej dočasnú správu.

Spoločné východisko pre využívanie majstrovstva právnikov spočívajúce v **dodržiavaní promočného sľubu i následných profesionálnych sľubov** rôznych právnických povolání, ale aj verejných funkcionárov, neskôr v mnohých prípadoch **prekonáva túžba po „úspechu“** – vplyve, moci, postavení, peniazoch ..., pri rôznych morálnych dilemách, ktoré profesionálnu cestu právnikov k týmto cieľom môžu zdánlivo významne „skrátit“ avšak z pohľadu ich dopadov na život spoločnosti, či právnickej komunity, nie sú prospešné, ba niekedy sú až rozkladajúce ... hodnoty ako dôstojnosť či dôveryhodnosť i vzťahy právne, profesionálne i medziľudské.

Podľa promočného sľubu máme všetci právnici rovnaké všeobecné poslanie, keď okrem iného sľubujeme, že „**... budeme po celý život šíriť myšlienky humanizmu a demokracie, budeme si ctíť slobodu, pravdu a spravodlivosť, riadiť sa svedomím a pocity zodpovednosti za svoje skutky.**“

Keď sa však rozhodneme pre konkrétne právnické remeslo, plnenie tohto sľubu je významne ovplyvnené až (de)formované nielen všeobecným vymedzením poslania jednotlivých právnických povolání (obsah sľubu a základných povinností), najmä pri advokátoch, ale aj spôsobom ich výkonu, **... za odmenu podľa príkazov klienta**, kde sa **nevyhnutne právnik dostane do situácií, ktoré predstavujú morálnu dilemu** z pohľadu dodržania hodnôt promočného sľubu, či všeobecnej morálky.

„Bude si advokát môcť dovoliť ctíť pravdu a spravodlivosť (podľa promočného sľubu) alebo bude chrániť práva a záujmy klienta a dodržiavať príkazy klienta (podľa zákona o advokácii je povinný tak činiť ... za odmenu), kde často nejde o hľadanie pravdy a nastolenie spravodlivosti ale o dosiahnutie záujmov klienta?“

Niekedy to skutočne musí byť obrovská dilema, ktorú advokátom „nezávidíme“ a **zaslúžia si rešpekt, ak ju zvládajú vyriešiť v súlade s pravidlami profesionálnej etiky**, ale aj všeobecnej morálky založenej na účte k pravde a spravodlivosti. Bez ohľadu na to, ako svoju dilemu advokát vyrieši, musí s týmto riešením vo svojom vedomí a svedomí žiť po celý život a zodpovedať sa pred sebou, svojou rodinou, svojou komunitou, a nikdy nevie, či sa raz nebude musieť zodpovedať aj pred zákonom.

Udalosti spoločenského diania, morálne dilemy advokátov, ale aj sudcov, prokurátor, notárov, exekútorov, legislatívcoch či iných právnikov a ich zvládnutie, nám na tieto otázky **priebežne dávajú odpovede**, ktoré nás opakovaním zas a zas nútiť k zamysleniu nad sebou i nad celým systémom služieb zabezpečenia spravodlivosti, ktorého sme súčasťou ako jeho garant alebo ako jeho klient ...

***Keď sme v tichu samoty, len sami so sebou, sami pred sebou,
na prechádzke, v prírode, počas behu, v saune alebo keď sa prebudíme nad ránom
a naše myšlienky nám už nedajú spať,***

***vtedy si uvedomujeme, či sú naše myšlienky a skutky
vedené snahou o dobro, hľadanie pravdy a spravodlivosti,
alebo si len sami pred sebou racionalizujeme, prečo sme z tejto cesty odbočili, ...***

*lebo sme chceli, museli alebo sme nemali dosť poznania a/alebo vnútornej sily
vystúpiť (možno) z komfortnej zóny a ísť ťažšou cestou,*

... aj za iných, ktorí to za nás, právnikov, urobiť nemôžu.

(Peter Sepeši)

ÚLOHA PROKURÁTOROV V SPOLOČNOSTI

JUDR. PETER SEPEŠI

PROKURÁTOR GENERÁLNEJ PROKURATÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EXTERNÝ PEDAGÓG FAKULTY PRÁVA PEVŠ

ZAKLADAJÚCI ČLEN UČPS

E-MAIL: PETER.SEPESI@GMAIL.COM

KLÚČOVÉ SLOVÁ:

prokuratúra SR, ochrana verejného záujmu, prokurátor, advokát, generálny prokurátor, výberové konanie na funkciu prokurátora, voľba generálneho prokurátora

ABSTRAKT:

Prinášame Vám príspevok, ktorý bližšie vysvetľuje úlohy prokurátorov v slovenskej spoločnosti pri ochrane verejného záujmu.

Vnímanie a hodnotenie dlhoročného každodenného profesionálneho výkonu funkcie prokurátora i prokurátorského stavu ako takého však budú vždy do značnej miery závislé od toho ako zrozumiteľne (pre občanov i médiá) budú rozhodované, komentované a vysvetľované profilové (celospoločensky sledované) kauzy na úrovni generálnej prokuratúry a krajských prokuratúr.

Základná úloha prokuratúry ako sústavy orgánov v slovenskej spoločnosti (a zároveň aj prokurátorov) je v Ústave SR vyjadrená v článku 149: *„Prokuratúra Slovenskej republiky chráni práva a zákonom chránené záujmy fyzických a právnických osôb a štátu.“*

Túto ústavou zverenú úlohu plní prokuratúra prostredníctvom prokurátorov, ktorí vykonávajú svoju funkciu a plnia úlohy v oblastiach pôsobnosti zverených **zákonom č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre** v § 4 spôsobom upraveným v § 5 uvedeného zákona:

„Prokurátor vykonáva svoje úlohy na základe zákona a prostriedkami ustanovenými zákonom. Pri plnení úloh je prokurátor povinný

- a) *podľa najlepšieho vedomia a svedomia uplatňovať Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony, medzinárodné zmluvy vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy,*
- b) *rešpektovať a chrániť ľudskú dôstojnosť, základné ľudské práva a slobody a vyvarovať sa akejkoľvek diskriminácie,*
- c) *chrániť verejný záujem,*
- d) *postupovať iniciatívne, spravodlivo, nestranne a bez prietáhov.“*

Prokurátor zložením sľubu prokurátora sa veľmi často ihneď po vysokej škole po úspešnom zvládnutí čakaťskej praxe a justičných skúšok (cca 2 až 3 roky) sa stáva prokurátorom. **Zložením sľubu prokurátora** prijíma celoživotné profesionálne poslanie v zmysle článku 149 Ústavy SR: **chrániť práva a zákonom chránené záujmy právnických osôb fyzických osôb a štátu.**

Zároveň tomuto poslaniu prokurátor **obetoval svoju slobodu podnikania**, keď sa vzdal práva na podnikanie, kde by boli jeho príjmy obmedzené len podnikateľskou šikovnosťou, kreativitou a pracovitosťou.

Tu považujem za potrebné uviesť, že pre **vytváranie silnej integrity prokurátora a správne pochopenie profesionálnych hodnotových východísk výkonu funkcie prokurátora, vrátane**

povinnosti chrániť verejného záujem považujem za kľúčové obdobie čakaťskej praxe, kedy sa spravidla mladému právnikovi viac ako 2 roky osobne venuje jeho mentor (školiť pridelený z radov skúsených prokurátorov), ktorý pripravuje právneho čakaťa prokuratúry tak, aby mal správne hodnotové východiská/nastavenie pre výkon funkcie prokurátora.

Považujeme za systémovo, vecne i hodnotovo nevhodné a teda nesprávne, ak systém výberových konaní a jeho pravidlá umožňujú, aby sa stal **prokurátorom zo dňa na deň** po odbornom psychologickom posúdení a pár hodinách výberového konania (písomný test a jeden ústny pohovor), **advokát s prirodzene advokátskym myslením i pracovnými návykmi advokáta**, bez prípravy a adaptačnej praxe na výkon funkcie prokurátora. **Neznamená to však, že advokát má byť diskvalifikovaný, má však byť na výkon funkcie prokurátora riadne pripravený.**

Systém by sa mal zmeniť tak, že zabezpečí, aby počas obdobia prípravy a adaptačnej praxe (nie kratšej ako 6 mesiacov) bola **overená pripravenosť a vhodnosť konkrétneho advokáta na dlhodobý každodenný výkon funkcie prokurátora.**

Je to v záujme tak riadneho **plnenia úloh prokuratúry** personálom vhodným a od prvého dňa pripraveným na **riadny výkon pôsobnosti prokurátora**, ako aj v záujme samotného „budúceho“ **prokurátora**, ktorý pri „prestupe“ z advokácie fakticky nepozná (a nie je to jeho vina) detaily každodenného výkonu funkcie prokurátora – rozhodovacia prax, fungovanie systému subordinácie, usmernení, príkazov a pokynov, neokúsil ani tempo práce, služobnú pohotovosť, zastupovanie, vzdelávanie, tlak na dodržanie zákonných a interných lehôt na prokuratúre, či účasť na hlavných pojednávaniach a teda nemôže vedieť, či mu táto práca bude dlhodobo vyhovovať, **či sa stane jeho poslaním, nie iba prácou.**

V rozumne nastavenom systéme (mnohí na ceste „hore“ prezentujú, že im ide o „vládu rozumu a práva“) by si mali obe strany (prokuratúra i uchádzač o funkciu prokurátora) vzájomne **overiť, či ich vzťah založený** menovaním do funkcie a sľubom prokurátora môže dlhodobo **spoľahlivo profesionálne fungovať na prospech spoločnosti**, vrátane pochopenia, prijatia a **plnenia poslanca prokurátora.**

Výkon funkcie prokurátora nie je možné vnímať len ako „výkon práce právnika za peniaze“. Je to **plnenie spoločenského poslanca** a k tomu treba prispôbiť spôsob prípravy, výberu, vzdelávania a postavenie prokurátora i jeho ochranu v spoločnosti.

Podľa dnešnej právnej úpravy si má advokát **po úspešnom zvládnutí výberového konania na funkciu prokurátora zo dňa na deň presadnúť na stoličku prokurátora a „prepnúť“** svoje úplne prirodzené advokátske myslenie, východiská i pracovné návyky a bez akejkoľvek prípravy **má plnohodnotne vykonávať funkciu prokurátora na rovnakej úrovni** (za rovnaký plat) ako tí **prokurátori, ktorí sa pripravovali na výkon funkcie prokurátora pod dohľadom skúseného prokurátora – školiťa** (nie je to len zaškolenie ako pri bežnej práci, ale personalizovaná príprava na plnenie celoživotného poslanca), **viac ako dva roky, vrátane prípravného vzdelávania a priebežných preskúšaní.**

PRIBLIŽNE 1000 SLOVÁKOV PRIJALO CELOŽIVOTNÉ POSLANIE STARÁ SA O OCHRANU VEREJNÉHO ZÁJMU VÝKONOM FUNKCIE PROKURÁTORA 24/7

Skupina približne 1000 občanov SR – absolventov právnických fakúlt **prijalo profesionálne poslanie vykonávať s najlepším vedomím a svedomím, nestranne a nezávisle funkciu prokurátora**, ktorej podstatou je v záujme spoločenstva občanov a organizácií na území Slovenskej republiky chrániť práva a zákonom chránené záujmy obyvateľov, organizácií a štátu – chrániť verejný záujem, chrániť právny štát na Slovensku.

Ide o vzdelaných ľudí s vysokou integritou, ktorí sú ideologicky aj politicky neutrálni, ktorých poslanie je mimoriadne náročné a zodpovedné, preto ich status v spoločnosti musí byť výnimočný.

Je potrebné ho pozorne chrániť, aby sa prokurátori mohli plne sústrediť na plnenie svojho profesionálneho poslania. A to bez ohľadu na to, či sa zaoberajú násilnou, ekonomickou, hospodárskou alebo korupčnou trestnou činnosťou, bez ohľadu na to, či je páchatelom deliktu jednoduchý človek, asociál, násilník, recidivista, špekulatívny podnikateľ, politik, organizovaná skupina alebo zločinecká skupina. Alebo ide o dozor nad dodržiavaním zákona v konaní orgánov verejnej správy, či na miestach, kde je obmedzená osobná sloboda človeka.

Mnohí prokurátori vykonávajú funkciu prokurátora desiatky rokov a počas tohto obdobia, dozorovali, obžalovali a dosledovali výkon trestu v tisícoch menších i väčších kauz, ktoré sú pre páchatelov a poškodených ich „veľkými“ kauzami zásadne ovplyvňujúcimi ich život.

Vnímanie práce bežných prokurátorov a dôveru k nim, či chceme alebo nie, (de)formuje spôsob medializácie celospoločenských kauz (a osobitne reakcií prokuratúry, resp. generálneho prokurátora), ktoré sú a aj vždy budú časťou médií posudzované aj cez prizmu **politického kreovania osoby generálneho prokurátora**, ak takúto súvislosť verejnosť a média vidia a spravidla pri každej voľbe ju bolo možné vidieť už v čase voľby alebo sa odkryla časom. To však prirodzene vyplýva z pravidiel fungovania právneho systému, no oveľa dôležitejšou otázkou je udržanie integrity generálneho prokurátora a orgánov prokuratúry pod jeho vedením pri naplňaní článku 149 Ústavy SR vo všetkých vybavovaných agendách, či kauzách.

Každé rozhodnutie prokuratúry, resp. generálneho prokurátora, vyjadrenie, či mlčanie v spoločensky sledovanej veci je hodnotené aj cez obraz jeho voľby do funkcie. Preto je **okrem riadneho uplatňovania práva kľúčové aj zrozumiteľné vysvetľovanie postupov a rozhodnutí prokuratúry** spoločnosti prostredníctvom tlačových besied a médií a zvyšovať tým jednak dôveru k prokuratúre a prokurátorom, ako aj právne povedomie občanov i celej spoločnosti, vrátane politikov a médií.

Za kreovanie generálneho prokurátora zodpovedá tak zákonodarná moc (do poslednej voľby generálneho prokurátora v roku 2020 to boli vždy zákulisné osobné stretnutia s oslovenými prokurátormi bez verejného vypočutia kandidátov na generálneho prokurátora alebo špeciálneho prokurátora), **ako aj výkonná moc** – prezident menuje generálneho prokurátora (a niekedy aj nevymenuje) a nepriamo aj polícia a tajné služby, ktoré po celý čas vyhodnocujú informácie o tom, či generálny prokurátor, špeciálny prokurátor (alebo kandidáti na tieto funkcie), respektíve prokuratúra vykonávajú svoje pôsobnosti v jednotlivých agendách či konkrétnych veciach štandardným spôsobom.

Kým nebude systém voľby generálneho prokurátora „odpolitizovaný“, vždy bude generálny prokurátor výsledkom politického kompromisu, ktorého okolnosti a podmienky sa spoločnosť, pre ktorú má generálny prokurátor vykonávať službu zabezpečenia spravodlivosti s mimoriadne silným postavením a právomocami, zrejme nikdy nedozvie.

Poznáme dôverne najmenej dve ďalšie osoby, ktoré sa zúčastnili na takýchto informatívnych rozhovoroch s vysoko postavenými politikmi v rámci procesu hľadania a výberu vhodného kandidáta na generálneho prokurátora ... **a nie je to (len) o hľadaní nestranného, nezávislého, odborne a charakterovo pripraveného kandidáta,** ale aj o zabezpečení istého vplyvu, o obsadení funkcií námestníkov generálneho prokurátora, postoji ku kauzám z minulosti, názore na neskončené mediálne známe kauzy, na bývalé vedenie prokuratúry, jeho postupy a rozhodnutia, o vzťahu k politikom a iným významným osobám, o prístupe k informáciám a „oŕukávaní“ integrity kandidátov, ... **bez svedkov a bez pravidiel.**

Každý politik má vlastnú hranicu morálky, slušnosti, zábran, či trúfalosti v tom, na čo sa bude kandidáta na generálneho prokurátora pýtať, čo bude od neho žiadať/očakávať, čo na neho bude „skúšať“, ako bude „testovať“ a hodnotiť jeho integritu. Na strane druhej **každý kandidát reaguje inak** na otázky, provokatívne výroky, priamo či nepriamo vyjadrené požiadavky a podmienky politikov, najmä v závislosti od jeho osobnej zrelosti, vedomostí, skúseností, pevnosti osobnej integrity, veľkosti ambícií a ega, ale aj úcty a rešpektu, ktorý si kandidát vybudoval jednak v rámci svojej profesionálnej kariéry, ale aj bezprostredne svojimi reakciami a odpoveďami pri osobnom stretnutí s politikom.

Ani verejné vypočutie kandidátov a tajná voľba kandidáta na generálneho prokurátora poslancami národnej rady nič nemení na tom, že kým sa systém voľby nezmení pôjde zrejme vždy o kandidáta politicky vyrokovaného a politicky zvoleného najvyšším zákonodarným orgánom.

Zvolený kandidát na funkciu generálneho prokurátora následne musí byť ešte **vymenovaný prezidentom SR – predstaviteľom výkonnej moci**. V tej súvislosti podotýkame, že slovenskú spoločnosť bude ešte dlho ťažiť a rozdeľovať kauza keď prezident SR nevymenoval prof. Jozefa Čentéša za generálneho prokurátora hoci bol riadne zvolený v národnej rade.

Na vnímanie prokurátorov v spoločnosti má významný vplyv aj aktivita samosprávnych orgánov prokurátorov, najmä najvyššieho orgánu samosprávy – **Rady prokurátorov SR**. Hlavný účel ich zriadenia (poslaním) je „*ochrana práv a oprávnených záujmov prokurátorov*“. (§ 218 ods. 1 zákona č. 154/2001 Z. z.).

Zastávame názor, že vzhľadom na **podstatu a zmysel záujmovej samosprávy prokurátorov** je primerané považovať za **legitímne všetky aktivity samosprávnych orgánov prokuratúry**, ktoré sledujú citovaný základný zákonom vymedzený účel ich zriadenia, resp. spadajú do jeho rámca.

ÚLOHA (NIELEN) PRE PROKURÁTOROV:

*Súčasťou profesionality právnikov je (malo by byť),
nielen riadne uplatňovať právo, ale aj vysvetľovať uplatňovanie pravidiel tak,
aby bolo nielen dotknutým, ale aj nezainteresovaným osobám,
zrozumiteľne a presvedčivo vysvetlený*

súlad použitia pravidiel s ich morálnou podstatou.

*Tento „PRÍKAZ“ je od počiatku premietnutý do „spoločenskej zmluvy“ obyvateľov Slovenskej republiky – do článku 1 ods. 1 a 2, článku 13 ods. 4
a najmä do článku 152 ods. 4 Ústavy SR, ktorý je ďalej premietnutý
do sľubov právnických profesií a ich funkcionárov.*

NA ZÁVER: ČO TREBA POZORNE VNÍMAŤ, KEĎ HOVORIA (NIELEN PRÁVNICI) O PRÁVNIKOCH ?

*Kto a ako vytvára obraz právnikov (sudcov, prokurátorov, vyšetrovateľov, advokátov,
exekútorov, notárov) a obraz uplatňovania práva v spoločnosti ?
(médiá, politici, akademici, advokáti, sudcovia, prokurátori)*

*Kto a aké záujmy chráni z podstaty svojej profesionálnej činnosti ?
(verejný záujem, súkromný záujem – záujem klienta ... a kto je klient, záujem záujmových skupín)*

*Advokát – ochrana záujmov klienta (za odmenu)
(bez obmedzenia vo vyjadreniach v záujme klienta, mnohí advokáti sú verejnými funkcionármi)*

*Prokurátor – ochrana verejného záujmu; práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb,
právnických osôb a štátu
(zdržanlivosť, zákaz vyjadrovať sa k neskončeným prípadom, ochrana dôstojnosti a
základných práv a slobôd)*

SPOLOČENSKÁ ZODPOVEDNOSŤ PROKURÁTOROV

*„Nech je múdrosť, pracovitosť a oddanosť kariérnych prokurátorov
našej krajine založená na roky získavaných vedomostiach, zručnostiach a skúsenostiach, a to
nielen z ich práce, ale aj zo života v ich rodinách a komunitách,
lepšie využitá pri evolučných zmenách slovenskej spoločnosti, obzvlášť,
ak ide o zmeny v pravidlách a fungovaní služby zabezpečenia spravodlivosti.“*

(Prokurátorské fórum)

PROJEKT –**ÚVOD K PROJEKTU SPOLOČENSKÁ ZODPOVEDNOSŤ PRÁVNÍKOV****PROJEKTOVÝ TÍM**

ŠTUDENTI, ABSOLVENTI A PEDAGÓGOVIA PRÁVNICKÝCH FAKÚLT, ADVOKÁTI, PROKURÁTORI, SUDCOVIA A ĎALŠÍ PRÁVNICI AJ NEPRÁVNICI, KTORÝM ZÁLEŽÍ NA NAŠEJ KRAJINE

PRIHLÁSENIE UČENEJ PRÁVNICKEJ SPOLOČNOSTI K PROJEKTU

Občianske združenie **Učená právnická spoločnosť (ďalej aj „UčPS“)** sa prostredníctvom viacerých svojich členov, vrátane zakladajúcich členov, aktívne **zapojilo do tvorby a uskutočňovania projektu s názvom „Spoločenská zodpovednosť právnikov“**, ktorého predstavenie je uvedené v tomto článku nižšie.

AUTENTICITA NÁS VIEDLA OD VZNIKU UČPS K PROJEKTU SPOLOČENSKÁ ZODPOVEDNOSŤ PRÁVNÍKOV

Úvodom by sme chceli pripomenúť, že **UčPS vzniklo v roku 2009** zo spoločnej iniciatívy troch zakladajúcich členov – právnikov pôsobiacich v súkromnom (advokát), verejnom (prokurátor) i treťom (vysokoškolský pedagóg) sektore, ktorí sa profesionálne ale aj ľudsky zhodli a cítili **osobitný typ zodpovednosti právnického stavu za fungovanie spoločnosti**, v ktorej denne svojimi myšlienkami, konaním i správaním právnici ovplyvňujú tisíce procesov – tvorbu, rešpektovanie a uplatňovanie pravidiel.

V týchto procesoch každý účastník citlivo vníma dopady na svoju **dôstojnosť** – dôstojnosť zvnútra – z pohľadu samého pred sebou, dôstojnosť zvonku – z pohľadu svojho okolia (rodiny, komunity, či spoločnosti), na čo vplýva aj dôstojnosť vysvetlení a riešení, ktoré ponúkajú a formujú medzi účastníkmi týchto procesov právnici.

„Hlavným motívom vzniku Učenej právnickej spoločnosti je združiť právnikov všetkých profesií a zamerať sa na účelom spoločných diskusií o význame práva v spoločnosti a o postavení právnikov v nej. Právnické povolania majú za cieľ nachádzať spravodlivosť v akejkoľvek forme a napomôcť k tomuto cieľu má aj pôsobenie Učenej právnickej spoločnosti.“

Už v roku 2009 mala UčPS vo vymedzení **základného poslania a hlavného cieľa** združenia tieto myšlienky:

„Základným poslaním združenia je pozitívne ovplyvniť profesionálny a súkromný život členov združenia, ako aj celej odbornej právnickej verejnosti a podporiť pozitívne vnímanie významu postavenia a práce právnikov, vrátane prípravy na túto prácu, v ľudskej spoločnosti na strane jednej, ako aj uvedomelosť právnikov pri plnení ich pracovných a spoločenských úloh na strane druhej.“

Hlavným cieľom založenia združenia je vytvoriť *sui generis* nové informačno-komunikačné tvoriace prostredie užitočné a podnetné pre právnikov všetkých profesií, ktoré prispeje k budovaniu efektívneho systému právneho štátu Slovenskej republiky a Českej republiky, ako aj efektívneho právneho systému Európskej únie, s etickou tvárou, s dôrazom na rešpektovanie základných princípov medzinárodného práva a metódu slušnosti v súlade s etickými/filozofickými východiskami vnímania dobra a zla ľudskou spoločnosťou v XXI. storočí.

Ďalšie ciele UČPS formulované v roku 2009 sú uvedené v tomto článku:
https://beta.ucps.sk/Poslanie_a_ciele_Ucps.

Pri pohľade na tieto základné myšlienky s odstupom času, pri uvedení si viac ako 15 ročnej spoločnej cesty životného poznania, neustáleho vzdelávania, získavania nových kompetencií, zručností a skúseností ľudí v a aj okolo UČPS (zakladajúcich členov, členov, priateľov, odborných spolupracovníkov a podporovateľov, spôsobu myslenia, komunikácie a prístupu v UČPS) si až dnes uvedomujeme, že naša cesta nás viedla a mala či musela raz doviest k projektu Spoločenskej zodpovednosti právnikov, v ktorom by sme sa mali pokúsiť odovzdať našej krajine, slovenskej spoločnosti, mladým kolegom to najlepšie z nás, aby v tom pokračovali a evolučne zdokonaľovali naše spoločné dielo s názvom „Slovenská republika“ a jeho **dôstojné** fungovanie.

Bolo a je nám nám ctou, že sme sa mohli na platforme UČPS a jej aktivít stretnúť, spoznať, učiť sa, otestovať svoje limity, vráťane osobnej a názorovej integrity, tvoriť a ísť touto cestou s mnohými skvelými ľuďmi, ktorých múdrosť, dôvera a angažovaná účasť na tomto, veríme, že celospoločenskom projekte, bude pre jeho zmysluplnosť nevyhnutná.

**„Tvorba rozumných vyvážených pravidiel,
 ich poznanie, vysvetľovanie, dodržiavanie a vynucovanie
 je dobrou cestou pre dosiahnutie dlhodobu udržateľného rozvoja a stability
 nielen právnych, ekonomických, ale i medziľudských vzťahov
 a synergickú tvorbu hodnôt – základov slovenskej spolupatričnosti a identity ...“
 (UČPS)**

Peter Haňdiak a Peter Sepeši – zakladajúci členovia UČPS

Jaroslav Čollák, Ladislav Križan a Žaneta Surmajová – členovia Rady UČPS

Peter Mihál a Igor Šumichrast – kontrolór UČPS a výkonný riaditeľ UČPS

a ostatní členovia UČPS

ÚVODNÉ PREDSTAVENIE PROJEKTU – SPOLOČENSKÁ ZODPOVEDNOSŤ (NIELEN) PRÁVNÍKOV

SPOLOČNOSŤ SA NEUSTÁLE VYVÍJA A ÚLOHA PRÁVNÍKOV V NEJ TIEŽ.

Nevieme síce, či ešte stále utekáme „pred niečím“ – pred chybami, krivdami a hriechmi minulosti, alebo ideme „za niečím“ – za víziou dôveryhodnejšieho právneho štátu a občianskej spoločnosti, za lepšou budúcnosťou.

„Len štát, v ktorom sú si všetci rovní pred zákonom, môže byť naozaj silný.“ — Aristoteles

TO, ČO SA STALO V MINULOSTI, SA UŽ NEDÁ ZMENIŤ. BUDÚCNOSŤ ÁNO A ZAČAŤ MUSÍME V PRÍTOMNOSTI.

Minulosť nezmeníme, vieme sa z nej však poučiť – poznatky a skúsenosti dobré, no najmä tie negatívne, vieme využiť na to, aby sme si postavili lepšie základy pre lepšiu budúcnosť.

Ak spoločnosť a komunity ľudí, ktoré ju vytvárajú, chcú napredovať, potrebujeme sa zmieriť s krivdami minulosti, odpustiť najmä tým, ktorí dozreli a poučili sa zo svojej skúsenosti, lebo naďalej musíme vedľa seba žiť: k dosiahnutiu dobra a prosperity v budúcnosti potrebujeme spolupracovať.

„Ak rozpútame hádku medzi minulosťou a prítomnosťou, zistíme, že sme stratili budúcnosť.“ — Sir Winston Churchill

POSTOJE PRÁVNÍKOV PRI RIADENÍ A SPRÁVE SPOLOČNOSTI SÚ DETERMINUJÚCE.

V demokratickom právnom štáte sú právnici a poctivý výkon ich remesla v rôznych právnických povolaniach často kľúčovým prvkom procesov, od ktorých závisí stav dodržiavania pravidiel a morálky v celej spoločnosti.

„Poctivosť si od nás vyžaduje, aby sme si ctili pravdu viac ako našich priateľov.“ — Aristoteles

INTEGRITA PRÁVNÍKOV JE TESTOVANÁ DENNE V NAJROZLIČNEJŠÍCH SITUÁCIÁCH PRI PLNENÍ ÚLOH A VÝKONE VEREJNEJ MOCI

V histórii zastávali právnici tie najvýznamnejšie verejné funkcie – predsedovia a podpredsedovia vlád, prezidenti, ministri, štátni tajomníci, generálni prokurátori, verejní ochrancovia práv, predsedovia štátnych orgánov, prezidenti Policajného zboru, riaditelia Slovenskej informačnej služby, poslanci, predsedovia a členovia výborov Národnej rady, členovia Legislatívnej rady vlády SR, členovia Súdnej rady, ale aj starostovia, primátori, poslanci zastupiteľstiev a ďalší verejní funkcionári.

Svojím vplyvom na život spoločnosti sú rovnako dôležití aj sudcovia, prokurátori, exekútori, notári, vyšetrovatelia, legislatívcia, vedúci útvarov ústredných štátnych orgánov či územnej samosprávy, advokáti poskytujúci právne služby orgánom verejnej moci, organizáciám i občanom a v neposlednom rade dekaní a pedagógovia právnických fakúlt i právnici pôsobiaci v mimovládnych organizáciách.

Právnici si musia (mali by si) uvedomiť svoju úlohu v prítomnosti a budúcnosti Slovenska vo všetkých zložitých súvislostiach, ak chcú zlepšiť stav spoločnosti. Majú „v rukách“ oveľa viac, ako len jednoduché poskytnutie právnej služby – služby zabezpečenia spravodlivosti, majú v rukách dôstojnosť riešenia situácie a jej dosahov na všetky zúčastnené osoby.

Niektoré z najdôležitejších pozícií v štáte sú rezervované výlučne pre právnikov (Ústavný súd, Najvyšší súd, generálny prokurátor, polovica členov Súdnej rady, atď.).

Ako právnici máme preto aj povinnosť pomáhať štátu – pravidelne systematicky pripravovať a formovať právníkov, ktorí budú morálne a profesne pripravení a vybavení zastávať tieto pozície.

„Ius est ars boni et aequi“ / „Právo je umenie dobra a spravodlivosti“ — Celsus

MORÁLNE NEĽAHOSTAJNÝ PRÍSTUP NIE JE LEN O VONKAJŠÍCH PREJAVOCH, ALE AJ O SPÔSOBE MYSLENIA

Vo všetkých týchto, ale aj ďalších pozíciách je/bola/bude determinujúca identita a integrita právníkov, ktorí ich zastávali/zastávajú/budú zastávať, a to tak pre ich bežné každodenné, ako aj historicky významné postupy a rozhodnutia – pre ich konanie alebo aj nekonanie.

Prístup, správanie, vrátane spôsobu komunikácie a myslenia právníkov boli/sú a budú určujúcimi pre vytváranie atmosféry v dotknutej oblasti vzťahov a nepriamo i v celej spoločnosti. Sú určujúcimi pre vnímanie plnenia úloh právníkmi v spoločnosti, pre dobrovoľné uvedomelé dodržiavanie pravidiel – práva a morálky adresátmi ich služby i nimi samými.

„Základnou podmienkou dobrého života v obci je vláda zákonov, nie ľudí.“ — Aristoteles

JE PROMOČNÝ SĽUB ŠTUDENTOV NA ŽEZLO REKTORA „ALMA MATER“ A JEHO OBSAH, SILNÝM ZÁKLADOM INTEGRITY PRÁVNÍKOV ?

Keď sa pozrieme na 30-ročnú históriu Slovenska, jej udalosti, významné spoločenské zmeny, spôsob riadenia a správy vecí verejných, spôsob komunikácie, tvorby a presadzovania legislatívy, prístup k uplatňovaniu moci, celkovú atmosféru v spoločnosti významne ovplyvnenú aj vzormi vystupovania a správania sa právnikov, oprávnené sa natíska otázka, či je dnešný obraz spoločnosti a plnenie úloh právnikov v nej v súlade s ideálmi, ktoré do každého z nás vštepovala právnická fakulta, čoho vyvrcholením bolo zloženie promočného sľubu absolventa práva dotykom žezla rektora a vyslovením slov „*spondeo ac polliceor*“ (sľubujem a potvrdzujem) ?

Ak by sa v tichu samoty chceli právnici zamyslieť a úprimne si odpovedať na túto otázku, mohlo by im pomôcť, ak by sa rozpomenuli na promočný sľub, ktorý je (má byť) pre nás, právnikov, spoločným hodnotovým základom pre výkon právnických povolání, pre poskytovanie právnych služieb štátu, spoločnosti a jej členom. Mal by byť základom morálnej identity právnikov.

„Začiatok múdrosti je možné nájsť v pochybnostiach; pochybovaním prichádzame k otázke a hľadaním môžeme prísť k pravde.“ — Pierre Abélard

PROMOČNÝ SĽUB ABSOLVENTA PRÁVA — ZÁKLAD NOVÝCH ZÁKLADOV, NOVEJ MORÁLNEJ IDENTITY

Sľubujeme na svoju česť a svedomie, že:

- titul magistra, ktorý nám je dnes udelený, zachováme bezúhonný a nedotknutý,
- vzdelanie, ktoré sme získali na právnickej fakulte (fakulte práva), budeme naďalej prehlbovať a uplatňovať v praktickom živote,
- vedecké poznatky budeme uchovávať a rozširovať nielen pre vlastný prospech či získanie osobnej slávy, ale aj pre prospech celého ľudstva,
- v duchu poslania vysokej školy budeme po celý život šíriť myšlienky humanizmu a demokracie, budeme si ctiť slobodu, pravdu a spravodlivosť, riadiť sa svedomím a pocitom zodpovednosti za svoje skutky.

Sľubujeme, že vysokú školu a jej právnickú fakultu (fakultu práva) uchováme vo vďačnej pamäti a podľa svojich síl a možností sa vždy budeme snažiť podporovať jej činnosť a jej záujmy.

Budúcnosť je príležitosťou robiť veci lepšie, byť dôslední v naplnení podstaty všetkého, čím sa zaoberáme.

„Zo školy by mal vychádzať mladý človek ako harmonická osobnosť, nie ako špecialista.“ — Albert Einstein

PROMOČNÝ SĽUB A HODNOTY, Z KTORÝCH VYCHÁDZA, NECH SÚ PILIERMI KOMUNITY ČLENOV A PRIATEĽOV NOVÉHO SPOLOČENSTVA PRÁVNÍKOV

Tieto hodnoty sú premietnuté do **Kréda Právnik**a, ktoré bude základom pre formovanie identity jeho členov.

Základným poslaním nového **Spoločenstva právnikov** je pozitívne ovplyvniť profesijný i súkromný život odbornej právnickej verejnosti, podporiť pozitívne vnímanie významu postavenia a práce právnikov, vrátane prípravy na túto prácu, v ľudskej spoločnosti na strane jednej, ako aj uvedomelosť a profesionalitu právnikov pri plnení ich pracovných a spoločenských úloh na strane druhej.

„Nechci byť človekom, ktorý je úspešný, ale buď človekom, ktorý za niečo stojí.“ — Albert Einstein

OTVORENÁ, ÚPRIMNÁ PARTICIPATÍVNA DISKUSIA, PRÍSTUP K INFORMÁCIÁM SÚ ZÁKLADOM PRE DÔVERU, REŠPEKT, SPOLUPATRIČNOSŤ, SÚDRŽNOSŤ A ZÁUJEM O SPOLUPRÁCU

Po sérii spoločných i parciálnych stretnutí/diskusí s profesormi, docentmi a ďalšími pedagógmi právnických fakúlt, niektorými sudcami, prokurátormi, advokátmi, či exekútormi, zástupcami vzdelávacích inštitúcií občianskej spoločnosti, študentmi práva ale aj zopár neprávnikmi o všetkom, čo je uvedené vyššie, ale aj o ďalších súvislostiach postavenia a plnenia úloh právnikov v spoločnosti, sa v júli 2024 uskutočnilo iniciačné stretnutie na pôde Fakulty práva Paneurópskej vysokej školy, kde sme sa vo voľnej diskusii zamýšľali nad tým, akými postupmi, prístupmi, metódami, impulzmi, vzormi by bolo možné pozitívne ovplyvniť atmosféru v právnickej komunite, atmosféru v spoločnosti, ako dosiahnuť, aby právnici prinášali do procesov, projektov, do všetkého, na čo majú vplyv, viac morálnej integrity, viac poriadku, predvídateľnosti, stability, spravodlivosti a slušnosti, aby právnici vnímali intenzívnejšie svoju spoločenskú zodpovednosť za morálne nefahostajný výkon právneho remesla.

Zhodli sme sa na tom, že pre dosiahnutie uvedomenia si zodpovednosti právnikov za súčasný i budúci stav slovenskej spoločnosti, významu integrity právnikov pri každodennom výkone ich remesla, pri spôsobe ich myslenia, je potrebné systematicky a novým spôsobom vplývať predovšetkým na študentov a mladých absolventov práva.

„Ťaživé problémy, ktorým čelíme, nemôžu byť vyriešené na rovnakej úrovni myslenia, na akej vznikli.“ — Albert Einstein

NAJÚČINNEJŠIE (NIELEN) NA MLADÝCH ĽUDÍ PÔSOBÍ MORÁLNY APEL MORÁLNEJ AUTORITY

Pri diskusii o tom, kto, čo a ako by malo pôsobiť na mladých právnikov, aby sa dosiahol želaný posun v nastavení hodnôt a integrity pri ich dodržiavaní v zložitých situáciách sme prijali myšlienku, že najúčinnnejším nástrojom je morálny apel morálnej autority. Tu sme sa však „zasekli“ na otázke, kto je, resp. koho dnešní študenti práva považujú za morálnu autoritu a ako by sme to mohli zistiť?

„Vzdelávať človeka v myslení, ale nie v morálke, je vzdelávať hrozbu spoločnosti.“ — Theodore Roosevelt

ĎALŠIE KROKY

KTO JE PRE MLADÝCH PRÁVNÍKOV MORÁLNOU AUTORITOU ?

Odpoveď na túto dôležitú otázku sa pokúsime získať cestou dotazníkového výskumu, vo vetve výskumu, ktorá bude adresovaná študentom práva, absolventom a širokej verejnosti. Kladenie správnych otázok nám pomôže identifikovať morálne autority, problematické situácie v minulosti a zobrať si z nich príklad.

„Slepá viera v autoritu je najväčším nepriateľom pravdy.“ — Albert Einstein

AKO SI PLNIA POSLANIE PRÁVNICI A AKO ICH VNÍMA VEREJNOSŤ

V rámci diskusie na komunitnom stretnutí sme sa posunuli k tomu, že by bolo vhodné postaviť na dátach z výskumu, ktorý by nám ukázal stav v 3 základných smeroch:

1. Ako jednotlivé právnické povolania vnímajú (sami seba) službu, ktorú vykonávajú v spoločnosti pre občanov a organizácie
2. Čo si jednotlivé právnické povolania myslia o tom, že ako vnímajú ich službu pre spoločnosť obyvateľia a organizácie.

3. Čo si myslia obyvatelia a organizácie o službe poskytovanej jednotlivými právnickými povolaniami pre spoločnosť.

Výskum v bode 1 a 2 je možné zrealizovať v rámci jednotlivých právnických povolaní. Výskum v bode 3 bude potrebné vypracovať v spolupráci s agentúrou, ktorá na takéto výskum používa štandardné metódy.

Z vyhodnotenia dát v rámci tohto výskumu vziđe obraz toho, v akom stave je na Slovensku plnenie poslania jednotlivých právnických povolaní z pohľadu rôznych skupín obyvateľov i samotných právnikov.

NOVÁ METODIKA VEDENIA MLADÝCH PRÁVNÍKOV K MORÁLNE NEĽAHOSTAJNÉMU VÝKONU PRÁVNICKÉHO REMESLA.

Keď sa chceme pokúsiť dosiahnuť novú (doposiaľ na Slovensku nepoznanú) atmosféru uvedomelosti a integrity právnikov a komunit, ktoré vytvárajú jednotlivé právnické povolania, potrebujeme nové prístupy a metódy pri pôsobení na hodnotové vyzrievanie – upevnenie integrity mladých právnikov, ktorí vytvoria nové **Spoločenstvo právnikov**.

„Výchova by mala podporovať pocit zodpovednosti, a nie oslavovať moc a úspech.“ — Albert Einstein

VIEME AKÝ JE CIEĽ, ALE NEVIEME EŠTE PRESNE, AKÝMI PROSTRIEDKAMI A METÓDAMI HO DOSIAHNUŤ ÚČINNE – SYSTEMATICKY, DLHODOBO A CELOPLOŠNE

Víziu novej identity budúceho **Spoločenstva právnikov** a integrity jeho členov máme spoločnú, nové metódy a cesty k jej uskutočneniu sú neznámou, skúsme to teda „vymyslieť“ spoločne participatívne.

Keďže o to, čo by sme chceli dosiahnuť, sa v rámci právnickej komunity zrejme ešte nikto na Slovensku nepokúšal, pozývame ku stolu do diskusie a kreovania novej cesty, nových metód všetkých, ktorí sa stotožňujú s víziou a jej cieľmi a majú záujem byť súčasťou, či už aktívnou participáciou alebo sledovaním, podporou a občasným vyjadrením pripomienok, či spätnej väzby k tomu, čo budú tvoriť a uskutočňovať tí aktívnejší.

„Tajomstvom dosiahnutia pokroku je začať.“ — Mark Twain

PROJEKT OTVORENEJ OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI – PROJEKT ĽUDÍ S PODPOROU ĽUDÍ PRE ĽUDÍ

V rámci doterajších menších väčších komunitných stretnutí/diskusí sme sa dopracovali ku konceptu, že projekt Spoločenskej zodpovednosti právnikov má byť, bude, projektom myšlienkovým postaveným na hodnotovom základe pozostávajúcom z kardinálnych hodnôt uvedených v Kréde právnika a identite, ktoré nositelia projektu vyznávajú a so silnou integritou sa ich budú držať, zdieľať ich a šíriť.

PRVÉ AKTIVITY PROJEKTU A PARALELNÉ KOMUNITNÉ DISKUSIE O NICH NÁM UKÁŽU CESTU

Na iniciačnom stretnutí v júli 2024 na pôde Fakulty práva PEVŠ došlo k zhode, že síce nevieme presne akým postupom, prístupom, metodikou dosiahneme spoločný cieľ, zhodli sme sa však na tom, že sa podelíme s odbornou verejnosťou, záujmovými skupinami slovenskej spoločnosti, ale aj študentmi práva s naším zámerom a pokúsime sa spoločne vytvoriť predstavu – spoločenskú objednávku na zorganizovanie startupových aktivít – podujatí, ktorých uskutočnením a priebežným vyhodnocovaním v participatívnej diskusii so zástupcami pedagógov, záujmových skupín, vrátane

občianskej spoločnosti a študentov práva by sme postupne kreovali novú metodiku pôsobenia na študentov práva i mladých absolventov práva cielenú na vytvorenie a upevnenie integrity mladých právnikov.

Medzičasom dozrela myšlienka, že je metodicky správne a vhodné uskutočniť najprv výskum počiatočného stavu v oblasti, na ktorú chceme pôsobiť, a že prvou aktivitou bude predstavenie výsledkov tohto výskumu. Z neho budú vychádzať a naň budú nadväzovať komunitné dišputy so študentmi na fakultách práva.

„Väčšina ľudí si myslí, že intelekt robí veľkého vedca. Nemajú pravdu. Robí to charakter.“ — Albert Einstein

ZÁUJMOVÉ SKUPINY SÚ TÍ, KTORÍ SÚ POSKYTOVATEĽMI ALEBO ODBERATEĽMI PRÁVNÝCH SLUŽIEB

Pri úvahách o najviac dotknutých záujmových skupinách, s pomocou ktorých by sme chceli vytvoriť spoločenskú objednávku na vyššiu integritu výkonu právnej praxe, sme identifikovali tieto skupiny:

1. záujmové organizácie právnických povolání (Združenie sudcov Slovenska, Rada prokurátorov SR, SAK, Slovenská komora exekútorov, Notárska komora SR)
2. vysokoškolskí pedagógovia (vyučujúci predmetov, ktorých obsahom je právna etika)
3. študenti práva (zvolení do akademických senátov alebo nimi určení)
4. Slovenská akadémia vied
5. Justičná akadémia SR
6. Útvar hodnoty za peniaze
7. sociológovia, ekonómovia, psychológovia, ekológovia, prípadne experti iných oblastí
8. záujmové organizácie samosprávy (SK8, ZMOS, Únia miest Slovenska)
9. mimovládny sektor (zástupcovia občianskej spoločnosti)
10. záujmové organizácie podnikateľov (Klub 500, AZZZ SR)
11. osobnosti verejného života (navrhnuté študentmi)
12. politici (emeritní i súčasní politici navrhnutí študentmi a pedagógmi)

METODICKÝ POSTUP NA ZISTENIE SPOLOČENSKEJ OBJEDNÁVKY / POTREBY PREDISKUTOVAŤ ...

Ako metodický postup na zistenie toho, čo považujú jednotlivé skupiny osôb za vhodné zaradiť do obsahu budúcej komunitnej výchovno-vzdelávacej aktivity – podklady pre budúcu osnovu/obsah/náplň – bude už aj s využitím výsledkov výskumu uplatnená adresná výzva najmä na zástupcov orgánov a záujmových organizácií, aby uviedli/navrhli:

OBSAH:

1. **udalosti**, pri ktorých sa stretli so zlyhaním integrity právnikov a uviedli právne, ekonomické, sociálne, personálne a iné dopady,
2. **životné situácie**, pri ktorých identifikovali potrebu silnej integrity právnikov,
3. **morálne dilemy** pri výkone praxe rôznych právnických povolání,

ÚČINKUJÚCI:

- mená konkrétnych osobností a/alebo expertov (napr. autentických aktérov analyzovanej udalosti), ktorí by sa vedeli k jednotlivým témam navrhnutým k bodom 1 až 3 kompetentne vyjadriť, a to z hľadiska
  - právnej stránky;
  - sociálnych dopadov;
  - ekonomických dopadov;

- iných významných dopadov (napr. zdravotných, psychologických, ekologických, hospodárskych, politických a pod.)

Zjednodušené povedané, naším cieľom je vygenerovať skutočné situácie zo života právnikov, v rámci ktorých museli riešiť etické otázky, posúdiť morálnu dilemu – s cieľom vyzvať tieto osoby, aby ich prezentovali, vrátane riešení, pre ktoré sa rozhodli, prečo sa rozhodli práve pre tie riešenia a ako ich rozhodnutie ovplyvnilo následne čokoľvek v rámci našej spoločnosti – či už kladne alebo záporne. Takto bude zrejmé, že dôležitým pre výkon právnického povolania je nielen vlastná znalosť pozitívneho práva a jeho aplikácia, ale aj správny morálny kompas, ktorý by mal existovať v každom z nás.

„Bez etickej kultúry ľudstvo nemožno zachrániť.“ — Albert Einstein

PREDBEŽNÝ ZÁMER – PRVÉ KROKY USKUTOČNENIA ZÁMERU

Prvé podujatie, ktoré po zistení spoločenskej objednávky uskutočníme, bude predstavenie a zhodnotenie výsledkov výskumu.

Následne budú na to nadväzovať moderované komunitné diskusie k niektorej spoločne so študentmi vybranej pilotnej téme (udalosť, životná situácia, morálna dilema) získaná zo „spoločenskej objednávky“.

Diskusia bude analyzovať úlohu/ účasť/ správanie/ postupy právnikov a ich právne, ekonomické, sociálne, psychologické a prípadne aj ďalšie (napr. environmentálne, medzinárodné a pod.) dopady na spoločnosť, preto budú medzi diskutujúcimi hosťami renomovaní experti (poznatkami i skúsenosťami) z oblasti práva, ekonómie, sociológie.

Zámerom je, aby sa počas prípravy a uskutočnenia podujatia, v participatívnej diskusii za účasti pedagógov, študentov, praktizujúcich právnikov, uvedených zástupcov záujmových skupín i občianskej spoločnosti postupne kreovala predstava o konkrétnej forme výchovno-vzdelávacej či spoločenskej aktivity, ktorá pomôže formovať identitu a integritu nielen u mladých právnikov, ale vyvolá širšiu diskusiu s pozitívnym dosahom na preukazovanie integrity, uvedomelosti a spoločenskej zodpovednosti celej právnickej obce.

„Svet, ako sme ho vytvorili, je procesom nášho myslenia. Nemôžeme ho zmeniť bez toho, aby sme zmenili naše myslenie.“ — Albert Einstein

---

**„Tento projekt je venovaný všetkým, ktorí sa úprimne snažia
o zvyšovanie úrovne etiky výkonu (nielen) právnických povolání
a osobnej integrity budúcich právnikov.“**

***Vážení čitatelia, priaznivci a priatelia
občianskeho združenia Učená právnická spoločnosť,***

*tak ako mnohé iné občianske združenia, nadácie či neziskové organizácie,
aj občianske združenie **Učená právnická spoločnosť, o. z.**
sa v tomto roku uchádza o Vašu priazeň a podporu
poukázaním podielu zaplatenej dane.*

Aj touto cestou by sme sa chceli

POĎAKOVAŤ

*všetkým fyzickým a právnickým osobám,
ktoré venovali podiel zaplatenej dane v prospech našej organizácie.
Zísané prostriedky budú využité účelne,
aby znamenali prínos pre rozvoj spoločnosti a našej organizácie,
a aby slúžili dobrému a poctivému cieľu.*